

Våldsbrott och brottsoffer

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet olika frågor om våldsbrott och brottsoffer i motioner som väckts under den allmänna motionstiden åren 2000 och 2001.

Motionerna gäller bl.a. stöd i olika former åt brottsoffer, skydd för utsatta kvinnor, besöksförbud, samverkan mellan myndigheter i kampen mot våldsbrott och frågor om brottsskadeersättning.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats 20 reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	6
Allmänt om brottsoffer.....	6
Allmänt om insatser för utsatta kvinnor	9
Trygghetspaket för hotade kvinnor, m.m.....	13
Besöksförbud.....	14
Myndigheternas åtgärder	17
Myndighetsinsatser för brottsoffer.....	17
Bemötande av brottsoffer	19
Video vid utredningar om kvinnovåld	21
Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga.....	21
Unga brottsoffer.....	23
Brottsskadeersättning	27
Information om permissioner	29
Reservationer.....	30
1. Allmänt om brottsoffer (punkt 1).....	30
2. Allmänt om brottsoffer (punkt 1).....	31
3. Allmänt om brottsoffer (punkt 1).....	31
4. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor (punkt 2).....	32
5. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor (punkt 2).....	32
6. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor (punkt 2).....	33
7. Trygghetspaket för hotade kvinnor, m.m. (punkt 3).....	34
8. Besöksförbud (punkt 4)	34
9. Besöksförbud (punkt 4)	35
10. Myndighetsinsatser för brottsoffer (punkt 5).....	36
11. Bemötande av brottsoffer (punkt 6).....	36
12. Bemötande av brottsoffer (punkt 6).....	37
13. Video vid utredningar om kvinnovåld (punkt 7)	38
14. Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga (punkt 8).....	38
15. Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga (punkt 8).....	39
16. Brottsutredningar där barn berörs (punkt 9)	39
17. Barn som målsägande vid familjevåld (punkt 10)	40
18. Brottsskadeersättning (punkt 12).....	41
19. Brottsskadeersättning (punkt 12).....	41
20. Information om permissioner (punkt 13).....	42
Särskilda yttranden	43
Europeiskt samarbete för bättre brottsofferskydd.....	43
Bilaga: Förteckning över behandlade förslag	44
Motioner från allmänna motionstiden 2000.....	44
Motioner från allmänna motionstiden 2001.....	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmänt om brottsoffer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 12, 2001/02:Ju248, 2001/02:Ju324 yrkande 4, 2001/02:Ju361, 2001/02:Ju390 yrkande 5, 2001/02:Ju397 yrkande 1, 2001/02:Ju448 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Ju450 yrkande 20 och 2001/02:A229 yrkande 31.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (c)

Reservation 3 (fp)

2. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju910 yrkandena 1 och 2, 2000/01:Ju920 yrkande 10, 2000/01:A811 yrkande 10, 2001/02:Ju323 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Ju394 yrkande 3, 2001/02:Ju439 och 2001/02:A211 yrkande 26.

Reservation 4 (m)

Reservation 5 (v, mp)

Reservation 6 (kd)

3. Trygghetspaket för hotade kvinnor, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju913 yrkande 4, 2000/01:Ju920 yrkandena 3–5, 2000/01:So545 yrkandena 12 och 13, 2000/01:A812 yrkande 22, 2001/02:Ju394 yrkande 1 och 2001/02:Ju450 yrkandena 29 och 34.

Reservation 7 (m, kd, c, fp)

4. Besöksförbud

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju721, 2000/01:Ju912 yrkande 1, 2000/01:Ju920 yrkande 1, 2000/01:Ju921 yrkande 3, 2000/01:Ju925, 2000/01:Ju928 yrkandena 7–10, 2000/01:Ju932 yrkande 3, 2000/01:Ju933 yrkandena 22 och 23, 2000/01:So545 yrkande 14, 2000/01:A808 yrkande 42, 2000/01:A812 yrkandena 20 och 21, 2001/02:Ju234, 2001/02:Ju237 yrkandena 13 och 14, 2001/02:Ju324 yrkande 6, 2001/02:Ju333, 2001/02:Ju394 yrkande 2, 2001/02:Ju396 yrkandena 1 och 9, 2001/02:Ju436, 2001/02:Ju450 yrkandena 21 och 22, 2001/02:A211 yrkande 33, 2001/02:A228 yrkande 13 och 2001/02:A229 yrkandena 32–34.

Reservation 8 (m, kd, c, fp)

Reservation 9 (mp)

5. Myndighetsinsatser för brottsoffer

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju920 yrkande 9, 2001/02:Ju226 yrkande 2, 2001/02:Ju256 och 2001/02:Ju324 yrkande 7.

Reservation 10 (m, c)

6. Bemötande av brottsoffer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 3, 2001/02:Ju397 yrkande 2 och 2001/02:Ju448 yrkandena 6 och 7.

Reservation 11 (m, kd)

Reservation 12 (v)

7. Video vid utredningar om kvinnovåld

Riksdagen avslår motion 2001/02:A211 yrkande 27.

Reservation 13 (kd)

8. Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 4, 2001/02:Ju397 yrkande 4 och 2001/02:A211 yrkande 31.

Reservation 14 (v)

Reservation 15 (kd)

9. Brottsutredningar där barn berörs

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju219, 2001/02:Ju341 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:Ju394 yrkandena 6 och 7.

Reservation 16 (v, kd)

10. Barn som målsägande vid familjevåld

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 15, 2001/02:Ju337 samt 2001/02:Ju393 yrkande 3.

Reservation 17 (kd, c)

11. En särskild barndomstol

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju393 yrkande 2.

12. Brottskadeersättning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Ju215, 2001/02:Ju216, 2001/02:Ju230, 2001/02:Ju347 och 2001/02:Ju394 yrkande 8.

Reservation 18 (kd)

Reservation 19 (c)

13. Information om permissioner

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju920 yrkande 2 och 2000/01:Ju930 yrkande 1.

Reservation 20 (m)

Stockholm den 14 februari 2002

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ann-Marie Fagerström (s), Jeppe Johnsson (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Utskottets överväganden

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner med anknytning till frågor om våldsbrott och brottsoffer. Motionerna har väckts under allmänna motionstiden åren 2000 och 2001. Om inte annat anges är motionerna väckta under allmänna motionstiden 2001.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen skall avslå ett antal motionsyrkanden som gäller bl.a. stöd i olika former åt brottsoffer, skydd för utsatta kvinnor, besöksförbud, samverkan mellan myndigheter i kampen mot våldsbrott och frågor om brottsskadeersättning. Motionsyrkandena avstyrks i huvudsak med hänvisning till pågående utredningsarbete samt genomförda och planerade insatser inom dessa områden. Jämför reservationerna 1–20.

Allmänt om brottsoffer

I flera motioner efterfrågas samordnade åtgärder till stöd för brottsoffer.

I motion Ju237 (c) efterfrågas en nollvision för våld mot kvinnor och barn. Det motionärerna efterlyser är framför allt en ökad samordning mellan olika aktörer. Liknande synpunkter framförs i motion Ju448 (c) där motionären särskilt vill prioritera arbetet mot kvinnovåld och yrkar på mer resurser för detta ändamål. I motion Ju397 (m) efterfrågas en ny strategi för stödet till brottsoffer där beivrande av brott och effektiv lagföring framhålls som viktiga inslag i brottsofferarbetet. Även i motion Ju450 (fp) framhålls lagföring som en viktig insats för att stärka brottsoffrens ställning. Motionärerna framhåller också att samhällets insatser inte får leda till att brottsoffrets situation försämraras och att brottsoffren skall ha lika hög prioritet som gärningsmännen. Att samhället skall prioritera brottsoffren lika högt som gärningsmännen vad avser insatser i samband med brott begärs också i motion Ju324 (kd). Att brottsoffrens ställning skall stärkas begärs i mer allmänna ordalag i motionerna A229 (fp) och Ju248 (m). I motion Ju361 (kd) efterfrågas en brottsofferombudsman som skall bevaka brottsoffers behov gentemot myndigheter m.fl.

I motion Ju390 (kd) anförs att arbetet med att utveckla det europeiska samarbetet för bättre brottsofferskydd måste fortsätta.

Brottsoffrens behov av skydd och stöd har under de senaste två decennierna varit föremål för en mängd olika utredningar och förslag. Våren 1995 föreslog utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (bet. 1994/95:JuU13) ett tillkännagivande om att det behövdes en utvärdering av de åtgärder som vidtagits på brottsofferområdet under den senaste tioårsperioden. Regeringen beslutade i juni samma år att tillkalla en särskild utredare

med uppgift bl.a. att åstadkomma en utvärdering av det lagstiftningsarbete m.m. som ägt rum. Utredningen som antog namnet Brottsofferutredningen, redovisade sitt uppdrag i betänkandet BROTTSOFFER – vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40). I betänkandet lämnas en lång rad förslag som berör brottsoffrens ställning och hur dessa bemöts i rättsväsendet och inom hälso- och sjukvården. Här kan bl.a. nämnas förslag rörande lagstiftningen om besöksförbud, målsägandebiträdes uppgifter, stödperson i rättegång, medling och utbildning för personal inom bl.a. rättsväsendet som kommer i kontakt med brottsoffer. Även frågor om brottsskadeersättning och åtgärder med anledning av hot mot målsägande och vittnen berörs i betänkandet.

De av Brottsofferutredningen lämnade förslagen har behandlats i riksdagen vid flera olika tillfällen. Ett antal av förslagen togs upp i proposition 2000/01:79 Stöd till brottsoffer. I propositionen lämnar regeringen en redovisning av pågående arbete med brottsofferfrågor och presenterar bl.a. en strategi för det fortsatta stödet till brottsoffren. Strategin bygger på tanken att hela samhället måste engageras. Det handlar bl.a. om förbättrat samarbete mellan rättsväsendets myndigheter, utbildningsinsatser och forskning. Socialtjänstens uppgifter skall förtydligas och ett ökat stöd skall ges till vittnen och målsägande.

Vid behandlingen av nämnda proposition våren 2001 ställde sig riksdagen bakom regeringens överväganden och avlog motionsyrkanden liknande de nu aktuella (bet. 2000/01:JuU20, rskr. 205).

Utskottet återkommer nedan i betänkandet, främst under rubriken Myndigheternas åtgärder, med redogörelser för en del av de insatser som olika myndigheter gör för brottsoffren.

Utskottet vill såvitt gäller de nu aktuella motionsyrkandena inledningsvis framhålla att utskottet naturligtvis delar uppfattningen i motionerna Ju397 och Ju450 att det är av vikt inte minst för brottsoffren med ett väl fungerande rättsväsende, vilket bl.a. innebär att de som begår brott identifieras och lagförs. En av de viktigaste uppgifterna för myndigheterna inom rättsväsendet är ju att minska brottsligheten och öka tryggheten hos medborgarna. I flera sammanhang har riksdagen också klargjort att det är viktigt att fler brott klaras upp. Här tänker utskottet bl.a. på att detta i budgetsammanhang vid flera tillfällen framhållits som en prioriterad uppgift (senast i bet. 2001/02:JuU1 s. 32 f).

Vikten av att åtgärder vidtas för att t.ex. klara upp fler brott får dock inte skymma det faktum att åtgärder som är direkt inriktade på att ge brottsoffren stöd också behövs. Här handlar det som regeringen, i proposition 2000/01:79 Stöd till brottsoffer, anför i hög utsträckning om att förändra attityder. Som framhålls i motion Ju450 är det inte acceptabelt att brottsoffrets kontakter med rättsväsendet innebär att det trauma som brottet medfört förvärras. Här är utbildningsfrågor särskilt viktiga. Som utskottet återkommer till nedan har såväl Rikspolisstyrelsen som Riksåklagaren bl.a. i juni 2001 fått i uppdrag att i samverkan med Brottsoffermyndigheten genomföra utbildning i brottsofferfrågor.

Det finns också, som påpekas i motion Ju237, anledning att ägna behovet av samordning särskild uppmärksamhet. Brottsoffren kommer ju i kontakt med flera olika länkar i rättskedjan och kan emellanåt ha svårt att se de olika roller som myndigheterna har. Ur ett medborgarperspektiv saknas också för det mesta anledning att fundera över vilken av de olika instanserna som ser till att ärendet förs fram, att ersättning betalas m.m. Här vilar således ett stort ansvar på de anställda att vara tillmötesgående när det gäller information om framför allt förfarandet. Myndighetssamverkan – särskilt mellan polisen och åklagarverksamheten – framstår här som angelägen, något som regeringen också uppmärksammat. Som utskottet återkommer till nedan har bl.a. Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen i såväl regleringsbrevet för år 2002 som i särskilda uppdrag lämnade under år 2001 fått uppdrag som syftar till att förbättra bemötandet av brottsoffren. Här kan också nämnas att Rikspolisstyrelsen sammanställt och under år 2001 givit ut en handledning för poliser såvitt avser brottsofferfrågor, Brottsoffer – En handledning för Polisens del i lokalsamhällets brottsofferstödjande arbete (RPS Rapport 2001:1).

Av det anförda framgår att ett förbättrat stöd till brottsoffren kräver åtgärder på bred front. Något behov av att riksdagen – såsom föreslås i motion Ju237 – beslutar om en nollvision avseende brott mot kvinnor och barn finns alltså inte. I stället behövs konkreta åtgärder. Som framgår längre fram i betänkandet vidtas det också åtgärder på flera olika håll, varav vissa direkt tar sikte på brott mot kvinnor och barn.

Sammantaget innebär det anförda att utskottet inte ser något behov av att riksdagen vidtar några åtgärder med anledning av motionerna. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju237, Ju324, Ju397, Ju448, Ju450 och A229 i här aktuella delar samt Ju248 och Ju361.

Vad särskilt gäller begäran i motion Ju390 om att arbetet med att utveckla det europeiska samarbetet för bättre brottsofferskydd måste fortsätta kan här särskilt nämnas att regeringen i sitt program inför ordförandeskapet under första halvåret 2001 angav att Sverige skulle verka för att besluten från det särskilda toppmötet i Tammerfors år 1999 skulle följas upp. I slutsatserna från Tammerfors framhålls att miniminormer för skydd av brottsoffer bör utarbetas, särskilt när det gäller offrens tillgång till rättvisa och rätt till skadestånd, inbegripet ersättning för juridiska kostnader. I dem anges vidare att det dessutom bör inrättas nationella program för såväl statliga som icke-statliga åtgärder för bistånd till och skydd för offren.

Av ordförandeprogrammet framgår dessutom bl.a. att Sverige avser att verka för att medlemsstaternas samarbete skall bygga på hörnstenarna förebyggande av brott, bekämpande av brott och reparation av följderna av brott. En självklar utgångspunkt är att arbetet skall baseras på respekt för alla människors lika värde. Sverige kommer att fortsätta att vara pådrivande när det gäller att föra in de brottsförebyggande aspekterna i EU-samarbetet. Arbetet med att stärka brottsoffrens ställning i rättsprocessen skall drivas vidare. Särskild kraft kommer också att ägnas åt åtgärder mot handel med människor, särskilt kvinnor och barn.

Under det svenska ordförandeskapet antog t.ex. Europeiska unionens råd den 15 mars 2001 ett rambeslut om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden. Det anordnades också bl.a. en seminarieuppföljning av Tammerforsmötet på temat Mot en kunskapsbaserad strategi för att förebygga brott.

Under hösten 2001 har bl.a. arbetet med åtgärder mot människohandel fortsatt inom EU. Här kan också nämnas Daphneprogrammet, ett fyraårigt EU-program som arbetar med att motverka våld mot barn och kvinnor. Från svensk sida är Socialstyrelsen och Socialdepartementet representerade. Programmet gäller från den 1 januari 2000 t.o.m. den 31 december 2003 och har sammanlagt 20 miljoner euro att fördela.

Som utskottet återkommer till nedan under rubriken Brottskadeersättning lade Europeiska kommissionen i september fram en grönbok, Ersättning till brottsoffer. Grönboken grundar sig på en övergripande studie som gjordes med anledning av de ovan nämnda slutsatserna i Tammerfors. Studien följdes upp med en konferens i Umeå i oktober 2000. I slutsatserna från konferensen ingick en rad rekommendationer om förbättringar av brottsoffrens ställning när det gäller frågor om ersättning samt en rekommendation till kommissionen om att överväga bindande lagstiftning på EU-nivå. Dessa slutsatser har utgjort grunden för grönboken som var ute på remiss hos berörda parter till den 31 januari 2002.

Av det arbetsprogram – Målsättningar för regeringens politik i EU 2002 – som utarbetats av Statsrådsberedningen framgår bl.a. att Sverige inför Europeiska rådets möte i Laeken i december år 2001 fäste särskild vikt vid förstärkta insatser avseende bl.a. brottsofferfrågor. Sverige kommer, enligt programmet, även fortsättningsvis att verka för dessa frågor under det spanska ordförandeskapet.

Enligt utskottets uppfattning är motionsyrkandet tillgodosett genom det arbete som regeringen redan bedriver och planerar att fortsätta att driva inom EU rörande brottsoffrens situation. Utskottet avstyrker motion Ju390 i nu behandlad del.

Allmänt om insatser för utsatta kvinnor

Vid riksmötet 1997/98 lade regeringen fram proposition 1997/98:55 Kvinnofrid. Propositionen innehöll förslag till åtgärder mot våld mot kvinnor, prostitution och sexuella trakasserier i arbetslivet. Förslagen i propositionen grundade sig huvudsakligen på Kvinnovåldskommissionens slutbetänkande Kvinnofrid (SOU 1995:60) samt på 1993 års prostitutionsutrednings betänkande Könshandel (SOU 1995:15). Utskottet behandlade förslagen i betänkandet Kvinnofrid (1997/98:JuU13, rskr. 250).

En översyn av fridskränkingsbrotten begärs i motionerna Ju394, A211 och 2000/01:A811 (alla kd). I motion Ju323 (v) begärs en översyn av det arbete som genomförts med anledning av fridskränkingsreformen. I motion 2000/01:Ju920 (m) efterlyser motionärerna skärpta straff för brott mot kvinnor.

Åtgärder mot kvinnovåld förespråkas i mer allmänna ordalag i några motioner. I motionerna Ju323 och 2000/01:Ju910 (båda v) efterfrågas olika insatser för att synliggöra våld mot kvinnor och barn. Motionärerna efterfrågar bl.a. att ett feministiskt perspektiv skall tillämpas i t.ex. myndigheters arbete med sådana frågor. I motion Ju439 (c) framhålls att våld och förtryck av kvinnor inte i någon situation får ursäktas med religion eller kultur. Motionären begär bl.a. att det skall införas en generell 18-årsgräns för giftermål i Sverige oavsett medborgarskap, en fråga som i och för sig ligger utanför utskottets beredningsområde.

Frågor kring våld mot främst kvinnor och barn har under senare år varit föremål för en omfattande uppmärksamhet. Ett viktigt steg i detta arbete var den inledningsvis i detta avsnitt nämnda kvinnofridsreformen. Som utskottet redovisar nedan under rubriken Myndigheternas åtgärder bedriver myndigheterna ett omfattande arbete mot bl.a. kvinnovåld. Utskottet behandlar i detta avsnitt framför allt de straffrättsliga regler som berörs av motionerna.

Enligt 3 kap. 5 § brottbalken döms den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom i vanmakt eller något annat sådant tillstånd för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt, döms enligt 3 kap. 6 § samma balk för grov misshandel till fängelse lägst ett och högst tio år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Misshandel av normalgraden anses i rättspraxis vara ett brott av sådan art att påföljden normalt skall bestämmas till fängelse.

I enlighet med ett av regeringen i propositionen Kvinnofrid framlagt förslag infördes år 1998 i 4 kap. brottbalken en ny paragraf, 4 a §, som upptar bestämmelser om brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Paragrafen erhöll ny lydelse den 1 januari 2000 (prop. 1998/99:145, bet. 1999/2000:JuU3, rskr. 22, SFS 1999:845).

Enligt lagrummet gäller att den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4 eller 6 kap. brottbalken (alltså brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid samt sexualbrott) mot en närstående eller tidigare närstående person döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Har gärningarna begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, skall han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att ett huvudsakligt motiv för denna varit att införa ett nytt brott som markerar det särskilt straffvärda i en långvarig och upprepad kränkning av en annan person och där förfarandet

består av en serie i och för sig straffbelagda gärningar (prop. 1997/98:55 s. 74 f).

I maj 2000 publicerade BRÅ rapporten Grov kvinnofridskränkning – En kartläggning (BRÅ-rapport 2000:11). Enligt BRÅ är det ännu för tidigt att dra några långtgående slutsatser om hur den nya lagstiftningen fungerar men BRÅ konstaterar samtidigt att domstolarna betraktat brottet som särskilt allvarligt.

Inom straffrättens område bör här också nämnas Sexualbrottskommitténs arbete med en översyn av sexualbrotten. I sitt betänkande Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor (SOU 2001:14) har kommittén bl.a. lämnat ett förslag till ett nytt 6 kap. i brottsbalken och föreslår t.ex. införande av en ny straffbestämmelse om våldtäkt där straffansvar för våldtäkt skall inträda vid en lägre grad av tvång än som är fallet i dag. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

En rad olika åtgärder har även vidtagits inom angränsande områden för att motverka våld mot kvinnor. Exempelvis ställde sig riksdagen våren 2001 bakom de förslag och slutsatser som lades fram i propositionen Stöd till brottsoffer (prop. 2000/01:79, bet. JuU20, rskr. 205), och i avsnittet Besöksförbud nedan redovisar utskottet innehållet i en i december 2001 framlagd departementspromemoria, Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer (Ds 2001:73), som bl.a. innehåller förslag om ändringar i besöksförbudslagstiftningen.

Inom Regeringskansliet finns en interdepartemental arbetsgrupp med representanter från Justitiedepartementet, Socialdepartementet och Näringsdepartementets jämställdhetsenhet. Denna arbetsgrupp använder de återredovisningar som myndigheter lämnar av de olika uppdrag regeringen gett dem inom ramen för kvinnofridsreformen som underlag för det fortsatta arbetet. För att förstärka sitt arbete med att motverka våld mot kvinnor inrättade regeringen i juni 2000 även ett Nationellt Råd för Kvinnofrid. Rådet skall vara ett forum där regeringen kan utbyta erfarenheter och idéer med företrädare för organisationer och forskare som är engagerade i frågor som rör våld mot kvinnor samt uppmärksamma problemområden som behöver åtgärdas. Rådets arbete planeras bli utvärderat efter två år, dvs. någon gång kring halvårsskiftet 2002. Rådet har bl.a. behandlat olika frågor kring våld mot kvinnor och höll t.ex. i maj 2001 ett seminarium på temat Våld mot kvinnor med invandrarbakgrund – vad vet du?

Av regleringsbrevet för år 2001 följer bl.a. att Rikspolisstyrelsen i sin årsredovisning skall lämna särskild redovisning av åtgärder och kostnader med anledning av förslagen i proposition 1997/98:55 Kvinnofrid. Bland de områden för vilka polisen i övrigt skall lämna särskild återrapportering återfinns arbetet med våld mot kvinnor och barn samt stöd till brottsoffer och vittnen. För åklagarorganisationens del följer av regleringsbrevet att en särskild redovisning skall lämnas om de åtgärder som vidtagits för att bekämpa våld mot kvinnor inom ramen för det uppdrag som regeringen gav den 16 december

1997 som ett led i kvinnofridsreformen. Åklagarorganisationen skall också redovisa vilka åtgärder som vidtagits bl.a. för att prioritera bekämpningen av våldsbrott mot kvinnor och barn.

Enligt regleringsbrevet för år 2002 skall Riksåklagaren bl.a. redovisa åklagarorganisationens förundersökningsverksamhet och andra åklagarinsatser som genomförts när det gäller bekämpning av våld mot kvinnor och barn. Rikspolisstyrelsen skall bl.a. redovisa det brottsbekämpande arbete som har bedrivits när det gäller våld mot kvinnor och mot barn, inklusive barn som polisen påträffar vilka inte själva utsätts för, men tvingas uppleva våld i sin familj. Redovisningen skall innehålla en sammanhållen nationell beskrivning och analys av hur verksamheten har utvecklats och dess resultat. Av redovisningen skall även framgå bl.a. antalet och andelen ärenden som avser våld mot kvinnor eller mot barn, åtgärder för att vidareutveckla polisens förmåga att göra hotbilda-bedömningar och vidtagna åtgärder för att vidareutveckla polisens bemötande och stöd till brottsoffer och vittnen.

Slutligen skall nämnas att utskottet också inhämtat från Regeringskansliet att frågan om en generell 18-årsgräns för äktenskap oberoende av medborgarskap för närvarande är under beredning, och en departementspromemoria beräknas bli klar under våren. Riksdagen beslutade dessutom så sent som den 6 februari i år att ge regeringen till känna att lagstiftningsåtgärder omgående bör komma till stånd i syfte att förhindra barnäktenskap och arrangerade äktenskap (bet. 2001/02:LU13, rskr. 148).

Utskottet har vid tidigare tillfällen avstyrkt motionsönskemål liknande de nu aktuella (bet. 1999/2000:JuU23 s. 14). Utskottet anförde i det sammanhanget att erfarenheterna av den nya lagstiftningens tillämpning borde avvaktas innan lagstiftaren överväger ytterligare åtgärder. Några nya lagstiftningsåtgärder ansågs inte heller i övrigt vara påkallade.

Som framgår ovan har det alltsedan utskottet senast uttalade sig i frågan skett ett kontinuerligt arbete med att följa upp och utvärdera de olika insatser som inleddes i samband med kvinnofridsreformen. Utskottet noterar dessutom att regeringen kontinuerligt har gett berörda myndigheter olika uppdrag i syfte att ytterligare förbättra situationen för kvinnor som utsätts för våld. Utskottet kan därför inte instämma i att det skulle finnas något behov av ytterligare insatser på det sätt som begärs i de här behandlade motionerna.

Vad särskilt avser motion Ju439 vill utskottet framhålla att det instämmer i de synpunkter motionären för fram om att allas likhet inför lagen skall gälla oavsett ursprungsland, kultur eller religion samt att våld mot kvinnor och barn aldrig får ursäktas med tradition och religion. Utskottet vill därför särskilt understryka att den straffrättsliga lagstiftningen inte innehåller några bestämmelser som ger utrymme för någon form av lindrigare bedömning av en gärning med hänvisning till några sådana omständigheter. Däremot finns det bestämmelser om att brott som förövas mot någon på grund av hans eller hennes etniska, religiösa eller annan liknande tillhörighet skall bedömas som mer allvarligt.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Ju910, 2000/01:Ju920, 2000/01:A811, Ju323, Ju394 och A211 i nu behandlade delar liksom motion Ju439.

Trygghetspaket för hotade kvinnor, m.m.

Flera motioner tar upp frågor om att kvinnor som hotas skall få bättre tillgång till skydd av olika slag. I motionerna Ju394 och 2000/01:Ju913 (båda kd), 2000/01:Ju920 (m), 2000/01:So545 (c) samt Ju450 och 2000/01:A812 (båda fp) efterfrågas bättre tillgång till skydd i form av s.k. trygghetspaket, larm samt tårgas och pepparspray m.m.

I motion Ju450 (fp) begärs vidare att det skall ske uppföljning av de fall där trygghetspaket har förekommit. I motion 2000/01:Ju920 begärs också öronmärkta pengar till larm och att Rikspolisstyrelsen skall bära kostnaden för dessa.

Det är polisens uppgift att ge skydd åt hotade och förföljda personer. Sådana personer kan utrustas med särskilda s.k. trygghetspaket som polisen tillhandahåller. Det finns omkring 400 trygghetspaket i landet. Ett trygghetspaket består av en väska som innehåller bl.a. telefoner och larmanordningar. Utöver de telefoner som ingår i trygghetspaketen finns det ytterligare omkring 200 telefoner tillgängliga vid landets polismyndigheter. Är det fråga om mycket allvarliga hot är det möjligt för den hotade personen att bl.a. få livvaktsskydd. På grund av de höga kostnaderna och intrånget i den hotade personens privatliv är det emellertid sällsynt att den möjligheten används.

Enligt vad utskottet inhämtat har trygghetspaketen numera försetts med telefoner som är kopplade till GSM-systemet. Avsikten är att telefonerna skall kunna spåras genom användning av det s.k. Global Positioning System (GPS). På grund av tekniska problem fungerar inte GPS-funktionen ännu men problemen beräknas vara åtgärdade inom kort.

Brottsofferutredningen ansåg att de åtgärder som polisen kan använda sig av för att skydda hotade målsägande och vittnen är tillräckliga i de flesta fall. Utredningen ansåg dock att det är angeläget att polisorganisationen har tillräckliga kunskaper och utvecklade rutiner för sådant skydd (SOU 1998:40 s. 322 f).

Inom polisen har, tillsammans med Rättspsykiatriska forskningsenheten i Växjö, startas ett långsiktigt utvecklingsarbete som syftar till att ta fram ett riskbedömningsinstrument (SARA-modellen) som är anpassat till polisiära förutsättningar. Målsättningen är att dessa instrument skall bidra till att minska risken för att kvinnor utsätts för upprepat våld genom att polisen bättre skall kunna bedöma vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas i det individuella fallet.

Enligt regleringsbrevet för år 2002 skall Rikspolisstyrelsen bl.a. redovisa det brottsbekämpande arbete som har bedrivits när det gäller våld mot kvinnor och de åtgärder som vidtagits för att vidareutveckla polisens förmåga att göra hotbildsbedömningar.

Enligt utskottets mening får motionsyrkandena anses tillgodosedda genom de åtgärder som vidtagits eller som förbereds inom polisen. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Ju913, 2000/01:Ju920, 2000/01:So545, 2000/01:A812, Ju394 och Ju450 och i nu behandlade delar.

I motion 2000/01:So545 (c) efterfrågar motionärerna strängare sekretess för folkbokföringsuppgifter rörande förföljda personer.

I 7 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100) föreskrivs att sekretess gäller bl.a. i verksamhet som avser folkbokföring eller annan liknande registrering av befolkningen. Sekretessen gäller för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

I vissa fall förekommer det att man på förhand kan misstänka att en uppgift kommer att efterfrågas för att användas på ett sätt som kan vara till men för den enskilde, t.ex. att en adressuppgift används som ett led i förföljelse. I praxis förekommer då att skattemyndigheten för in en s.k. sekretessmarkering i registret. Markeringen anger att särskild försiktighet bör iakttagas vid bedömningen av om uppgifter om personen i fråga kan lämnas ut, eftersom uppgifterna kan omfattas av sekretess (prop. 1997/98:9 s. 34 f).

Enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) får en person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt, vid flyttning medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten (kvarskrivning). Kvarskrivning kan ske endast efter ansökan av den enskilde och får endast medges om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom besöksförbud eller på annat sätt. Kvarskrivningen får även avse den utsatta personens medflyttade familj. Av 17 § samma lag framgår att kvarskrivning får medges för högst tre år i taget.

Längre gående regler till skydd för den utsatte finns därutöver i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter.

Som framgått ovan finns det flera olika nivåer för skydd av personuppgifter för personer som är utsatta för hot m.m. Vilken skyddsnivå som är lämpligast i det enskilda fallet är emellertid en fråga som får lösas av berörd myndighet utifrån de aktuella förutsättningarna. Utskottet, som anmärker att den här aktuella lagstiftningen ligger utanför utskottets beredningsområde, kan inte se att det skulle finnas något behov av en generell skärpning av sekretessen för personuppgifter som förespråkas i motionen. Motion 2000/01:So545 avstyrks i nu behandlad del.

Besöksförbud

Lagen (1988:688) om besöksförbud, som trädde i kraft den 1 juli 1988, var ett led i strävandena att skydda främst kvinnor som utsätts för förföljelse och trakasserier av män som de tidigare levt samman med.

Ett besöksförbud innebär ett förbud för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person. Besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk

för att den mot vilket förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frihet eller frid. Kan syftet med besöksförbud tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får besöksförbud inte meddelas (1 §).

Om det kan antas att ett besöksförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (2 §). Ett besöksförbud skall meddelas för viss tid, högst ett år. Det kan förlängas med ett år i taget (4 §). Frågor om besöksförbud prövas av allmän åklagare (7 §). Åklagarens beslut prövas av tingsrätten, om den mot vilken förbudet riktas eller den som förbudet avses skydda begär det (14 §).

Straffet för överträdelse av besöksförbud är böter eller fängelse i högst ett år (24 §).

Straffskalans utformning innebär att häktning för brottet kan ske under de allmänna förutsättningar som anges i 24 kap. 1 § rättegångsbalken.

Enligt 2 kap. 8 § regeringsformen är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövande. Han är även i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna detta. Av 2 kap. 12 § regeringsformen framgår att bl.a. friheten att fritt röra sig inom riket får begränsas genom lag. En sådan begränsning får dock endast göras för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan åskådning. Den får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett begränsningen och ej sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Särskilda regler gäller för riksdagens beslutsfattande beträffande lagstiftning av nu ifrågavarande slag.

I propositionen till lagen om besöksförbud framhöll föredragande statsrådet att ett utvidgat besöksförbud (alltså ett sådant som avses i 2 § lagen om besöksförbud) i och för sig kunde sägas innebära en viss inskränkning i den rörelsefrihet som enligt 2 kap. 8 § regeringsformen är tillförsäkrad envar. Med hänsyn till att det i allmänhet rörde sig om lindriga ingrepp i rörelsefriheten och att starka skäl talade för en möjlighet att införa ett utvidgat besöksförbud ansåg hon emellertid att detta fick godtas. Samtidigt framhöll föredragande statsrådet att den som ålades ett besöksförbud självfallet inte i någon mera betydande mån fick hindras från att leva ett normalt liv (prop. 1987/88:137 s. 16).

I en rad motioner begärs åtgärder för att män som utövar våld mot kvinnor skall kunna förhindras att överträda meddelade besöksförbud. I motion 2000/01:Ju920 (m) efterfrågas möjligheter till bl.a. kommunarrest och bosättningsplikt för män som upprepade gånger överträder besöksförbud. I motionerna Ju234 och Ju396 (båda m), 2000/01:Ju925 (s) samt 2000/01:Ju932 och 2000/01:So545 (båda c) begärs i mera allmänna ordalag att det är den vålds-

utövande mannens frihet som skall inskränkas. En möjlighet att förbjuda mannen tillträde till hemmet när våld har förekommit efterlyses i motionerna Ju237 och 2000/01:Ju912 (båda c). I två motioner, A211 (kd) och 2000/01:A808 (mp), begärs rätt till biträde av polis för kvinnor vid hämtning av tillhörigheter i det gemensamma hemmet.

Enligt vad som anförs i motionerna Ju450, A229, 2000/01:A812 och 2000/01:Ju933, samtliga (fp), bör det område ett besöksförbud kan omfatta utvidgas till att avse del av kommun. Liknande synpunkter framförs i motion Ju394 (kd).

Elektronisk fotboja för män som överträder besöksförbud efterfrågas i motionerna Ju333 (s), 2000/01:Ju928 och A228 (båda m) liksom i Ju450, A229, 2000/01:Ju933 och 2000/01:A812 (alla fp) samt 2000/01:Ju921 (c).

I motion Ju436 (s) begärs att elektroniska övervakningslarm skall kopplas direkt till polisen.

Att straffet för överträdelse av besöksförbud skall skärpas yrkas i motionerna Ju324 (kd) samt Ju396, 2000/01:Ju721 och 2000/01:Ju928 (alla m). I motion A229 (fp) begärs att den som överträder ett besöksförbud skall anhållas och att besöksförbud automatiskt bör prövas i samband med dom i brottmål. I motion Ju237 (c) efterfrågas bl.a. ökade möjligheter för åklagare att fatta interimistiska beslut om besöksförbud.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen haft att ta ställning till yrkanden rörande besöksförbud och andra liknande frågor, senast våren 2001 (bet. 2000/01:JuU20 s. 23 f). Utskottet konstaterade där att frågan var under beredning i Regeringskansliet och avstyrkte samtliga motionsyrkanden.

I december 2001 presenterade Justitiedepartementet en departementspromemoria, Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer (Ds 2001:73), med förslag bl.a. rörande lagstiftningen om besöksförbud. I syfte att motverka våld mellan närstående eller tidigare närstående föreslås bl.a. en ändring i lagen (1988:688) om besöksförbud som innebär att ett besöksförbud skall kunna utvidgas till större områden än i dag. Vidare föreslås att ett besöksförbud skall kunna avse den egna bostaden om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den person förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Polisen skall även få befogenhet att meddela interimistiska beslut om besöksförbud, s.k. tillfälligt besöksförbud.

En ändring föreslås också i 24 kap. 1 § rättegångsbalken rörande häktning där det uttryckligen anges att den misstänktes förhållande till målsäganden skall beaktas vid bedömningen av om någon av de särskilda häktningsförutsättningarna föreligger.

Vidare föreslås även vissa förändringar i reglerna i äktenskapsbalken och sambolagen där det föreslås blir möjligt för domstol att förordna om kvarsitanderätt och besöksförbud för en make eller sambo sedan parterna har separerat och fram till dess att bodelning har skett, och att ett sådant förordnande skall kunna ges även interimistiskt.

I promemorian lämnas också en redovisning av tre modeller för hur elektronisk övervakning skulle kunna användas i samband med besöksförbud. Den första modellen innebär att skyddstillsyn kombineras med en föreskrift om övervakning av besöksförbud med elektronisk kontroll. Modell nummer två går ut på att domstol i vissa fall skall kunna besluta om övervakning inom ramen för besöksförbudslagen, utan någon koppling till brottspåföljd. Den tredje modellen innebär ett system där domstol skall kunna besluta om övervakning som en särskild rättsverkan av överträdelse av besöksförbud. Modellerna utgör emellertid inte några färdiga förslag till en rättslig lösning, eftersom det har visat sig att det föreligger stora svårigheter att finna en lämplig sådan rättslig lösning. I stället får modellerna betraktas som idéskisser som kan ligga till grund för fortsatt utredningsarbete.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2003.

Promemorian kommer att remissbehandlas.

Enligt utskottets uppfattning ligger det ovan presenterade förslaget från Justitiedepartementet i linje med vad som begärs i de här aktuella motionerna. Utskottet, som inte vill föregripa den pågående beredningen, avstyrker motionerna 2000/01:Ju721, 2000/01:Ju912, 2000/01:Ju920, 2000/01:Ju921, 2000/01:Ju925, 2000/01:Ju928, 2000/01:Ju932, 2000/01:Ju933, 2000/01:So545, 2000/01:A808, 2000/01:A812, Ju237, Ju324, Ju394, Ju396, Ju450, A211, A228 och A229 i nu behandlade delar, liksom Ju234, Ju333 och Ju436.

Myndigheternas åtgärder

Myndighetsinsatser för brottsoffer

I motion Ju256 (m) efterfrågas en nationell handlingsplan mot kvinnovåld. Bland annat förespråkas bättre utnyttjande av samhällets samlade resurser.

Även i motionerna Ju226 (c) och 2000/01:Ju920 (m) efterfrågas en ökad samverkan mellan myndigheter inom rättsväsendet och hälso- och sjukvården och t.ex. kvinnojourer. I motion Ju324 (kd) begärs att det i kommunerna skall inrättas kriscentrum där brottsoffer kan erbjudas omedelbar hjälp av bl.a. jurister, psykologer och läkare.

Regeringen beslutade den 16 december 1997 om myndighetsgemensamma uppdrag om våld mot kvinnor (dnr A97/3077/JÅM, delvis). Syftet är att konkretisera myndigheternas ansvar och skyldigheter att vidta åtgärder i frågor som rör våld mot kvinnor. Myndigheterna skall förebygga våldsbrott mot kvinnor, utforma åtgärdsprogram eller policydokument, samverka i dessa frågor och utveckla sitt internationella samarbete på området. Åtgärderna skall redovisas regelbundet till regeringen. Vissa myndigheter har genom beslutet fått särskilda myndighetsspecifika uppdrag. De myndighetsgemensamma uppdragen är långsiktiga och redovisning av dessa skall pågå t.o.m. år 2003.

Inom Regeringskansliet görs, som nämnts tidigare, en uppföljning av kvinnofridsreformen av en interdepartemental arbetsgrupp bestående av före-

trädare för Justitiedepartementet, Socialdepartementet och Näringsdepartementets jämställdhetsenhet. Vad som hittills skett har beskrivits i ett faktablad som jämställdhetsenheten publicerade i april 2001. Information har också lagts ut på jämställdhetsenhetens hemsida under rubriken Kvinnofrid. Arbetsgruppen använder de redovisningar som lämnas till regeringen från respektive myndighet av tidigare uppdrag som underlag för det fortsatta arbetet.

För att följa, integrera, styra och leda de samlade myndighetsinsatser som vidtas med utgångspunkt dels i propositionen Kvinnofrid och regeringens uppdrag, dels utifrån egna initiativ på området har Socialstyrelsen bildat ett forum för samordning på central myndighetsnivå, Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid. De myndigheter som från början i huvudsak avsågs delta i detta samarbete var – förutom Socialstyrelsen – Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten och Kriminalvårdsstyrelsen. I dag är närmare 15 myndigheter knutna till projektet. Representanter för de olika myndigheterna träffas fyra gånger per år. Därutöver finns en arbetsgrupp med representanter från fyra till fem myndigheter som bl.a. förbereder de möten som hålls.

Socialstyrelsens avsikt med nätverket är att genom myndighetssamverkan utifrån en helhetssyn utarbeta en samlad plan för myndigheternas insatser för att bekämpa våld mot kvinnor. Härutöver vill styrelsen verka för ett effektivt resursutnyttjande, undvika dubbelarbete, genomföra insatser, följa utvecklingen på området samt genomföra en övergripande och effektiv utvärdering. Nationell myndighetssamverkan för kvinnofrid har också informationsutbyte med det Nationella Råd för Kvinnofrid som nämnts ovan. Rådet som bildades i juni 2000 är ett forum där regeringen kan utbyta idéer med olika organisationer som arbetar med dessa frågor.

Regeringen har, som den redovisar i propositionen Stöd till brottsoffer (2000/01:79 s. 10 f), fortlöpande följt upp kvinnofridsreformen med olika uppdrag till myndigheter. Som en följd av nämnda proposition gav regeringen i juni 2001 bl.a. Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren ett antal uppdrag (Ju2001/4708-4716/KRIM). De skall i samverkan med Brottsoffermyndigheten genomföra utbildning i brottsofferfrågor. De ålades samtidigt att upprätta handlingsplaner för hur myndigheterna i fortsättningen avser att arbeta för att se till att berättigade krav från brottsoffer på myndigheterna bör uppfyllas. Dessutom fick Domstolsverket, Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen i uppgift att utarbeta en metod för kvalitetssäkringsarbete på brottsofferområdet. Härvid angavs att Riksåklagarens och Rikspolisstyrelsens arbete i denna del skulle ske i samråd. Uppdragen skall redovisas i respektive myndighets årsredovisning för år 2002.

Vid samma tillfälle i juni 2001 fick Brottsoffermyndigheten bl.a. i uppdrag (Ju2001/4717/KRIM) att starta lokal brottsoffersamverkan på en eller flera orter i Sverige. I uppdraget ligger att Brottsoffermyndigheten skall verka för att kontakt etableras såväl med andra myndigheter som med ideella organisationer. Uppdraget bör genomföras med det s.k. Örebroprojektet som förebild. I detta projekt anställdes en brottsoffersamordnare som undersökte vilka orga-

nisationer m.fl. som var verksamma i området. Samordnaren deltog sedan i utbildning m.m. och skapade nätverk för att underlätta kontakten mellan olika aktörer. I uppdraget anges att Brottsoffermyndigheten skall anordna en nationell konferens där resultat och lärdomar av uppdraget skall presenteras för företrädare för bl.a. hälso- och sjukvården, socialtjänsten, rättsväsendet och ideella brottsofferorganisationer.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat yrkanden liknande de nu ifrågavarande, senast våren 2000 i betänkande 1999/2000:JuU23. Utskottet framhöll då bl.a. att den angelägna frågan om myndighetssamverkan mot kvinnovåld sedan några år var uppmärksammas genom de myndighetsgemensamma uppdragen om våld mot kvinnor. Mot bakgrund härav ansåg utskottet att motionerna fick anses tillgodosedda, varför de avstyrktes.

Som utskottet redovisat ovan har arbetet med att förbättra samverkan mellan olika myndigheter fortsatt efter det att utskottet senast uttalade sig. En rad myndigheter har fortlöpande fått olika uppdrag för att förbättra detta samarbete, och utskottet vill också påminna om att de myndighetsgemensamma uppdragen som lämnades i samband med kvinnofridsreformen skall slutredovisas år 2003. Utskottet kan därför inte se att något uttalande från riksdagen skulle vara påkallat för närvarande. Motionerna 2000/01:Ju920, Ju226 och Ju324 i nu behandlade delar samt motion Ju256 avstyrks.

Bemötande av brottsoffer

I motion Ju341 (v) begärs att brottsoffrens roll i brottsutredningen skall stärkas bl.a. vad avser tillgången på information, och i motion Ju397 (m) yrkas att åklagarna skall åläggas en skyldighet att ta kontakt med målsäganden före huvudförhandling. I motion Ju448 (c) efterfrågas dels en utredning av handlägningsrutinerna inom polisen när det gäller våldtäkt, dels begärs att det skall ske en utvärdering av de anmälningar om våldtäkt som inte lett till åtal. Vad motionären vill ha belyst är polisernas och åklagarnas attityder till de utsatta kvinnorna.

Sedan tidigare pågår ett fortlöpande arbete med t.ex. frågor om bemötande av och attityder gentemot brottsoffer inom bl.a. polisen och åklagarorganisationen. Som ett led i ett av regeringen i december 1997 lämnat uppdrag inledde Rikspolisstyrelsen år 1998 en översyn av arbetet beträffande våld mot kvinnor. Rikspolisstyrelsen tog bl.a. initiativ till bildandet av en referensgrupp angående våld mot kvinnor. Domstolsverket, Riksåklagaren, Kriminalvårdsstyrelsen, Socialstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten och Rikskvinnocentrum ingår i gruppen. Gruppen har koncentrerat sina insatser framför allt runt frågor kring fortbildning. Rikspolisstyrelsen har också bildat en polisiär arbetsgrupp som består av befattningshavare från olika polismyndigheter. Syftet är bl.a. att fånga upp, sammanställa och sprida ”goda idéer”. I en genomförd rutin- och metodinventering har bl.a. undersökts i vilken utsträckning brottsoffren fick relevant information. Vid översynen konstaterades vissa brister i detta avseende. Som en följd härav har Rikspolisstyrelsen bl.a. gjort ett utskick till samtliga polismyndigheter rörande erfaren-

heterna från översynen där goda exempel redovisas. Här kan också nämnas den brottsofferhandbok som Rikspolisstyrelsen tagit fram där bl.a. vikten av att en polismyndighet tillhandahåller brottsoffer förlöpande och relevant information beskrivs.

Även åklagarorganisationen har ökat sina insatser vad avser bekämpning av våld mot kvinnor. Utgångspunkten för dessa insatser är de särskilda åtgärdsprogram som togs fram vid alla åklagarmyndigheter under år 1999. Insatserna har inriktats på förbättrade kunskaper, samarbete med polisen för att utveckla effektivare utredningsmetoder, snabbare lagföring bl.a. genom särskilda rättskedjeprojekt, samverkan med socialtjänsten och olika frivilligorganisationer samt ett förstärkt stöd till brottsoffer. Riksåklagaren samverkar också med Rikspolisstyrelsen för att förbättra rutinerna i besöksförbudsärenden. Enligt regleringsbrevet för år 2002 avseende åklagarorganisationen skall Riksåklagaren redovisa hur och i vilken utsträckning samverkan kring brottsofferfrågor har bedrivits med andra myndigheter och ideella organisationer.

Som utskottet redovisat ovan fick bl.a. Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren dessutom i juni 2001 i uppdrag att bl.a. upprätta en handlingsplan för hur de i fortsättningen avser att arbeta för att se till att berättigade krav från brottsoffer på myndigheterna bör uppfyllas. I uppdragen ingår också att Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen i samråd skall utarbeta en metod för kvalitetssäkringsarbete på brottsofferområdet.

I 2002 års regleringsbrev har Rikspolisstyrelsen fått i uppdrag att redovisa det brottsbekämpande arbete som har bedrivits när det gäller våld mot kvinnor och mot barn, inklusive barn som polisen påträffar vilka inte själva utsätts för, men tvingas uppleva våld i sin familj. Redovisningen skall innehålla en sammanhållen nationell beskrivning och analys av hur verksamheten har utvecklats och dess resultat. Av redovisningen skall även framgå bl.a. antalet och andelen ärenden som avser våld mot kvinnor eller mot barn, åtgärder för att vidareutveckla polisens förmåga att göra hotbilda-bedomningar och vidtagna åtgärder för att vidareutveckla polisens bemötande och stöd till brottsoffer och vittnen.

Här kan också framhållas de förslag till stärkande av brottsoffrens ställning som regeringen lade fram i propositionen Stöd till brottsoffer (2000/01:79) våren 2001. I propositionen presenterar regeringen bl.a. en övergripande strategi för hur det fortsatta stödet till brottsoffren skall utvecklas. Regeringen aviserade också vissa förordningsändringar för att ge brottsoffer bättre information i samband med förundersökningar. Som en följd härav har t.ex. 13 a § förundersökningskungörelsen (1974:948) ändrats i detta syfte.

I samband med behandlingen av nämnda proposition avstyrkte utskottet yrkanden om ett lagreglerat ökat ansvar för åklagare att ha kontakt med målsäganden före huvudförhandling (bet. 2000/01:JuU20 s. 16). Utskottet fann, i likhet med regeringen i propositionen, ingen anledning att förorda att åklagarens kontakter med målsäganden författningsregleras.

Utskottet ser inte anledning att nu inta någon annan inställning. Inte heller i övrigt finns det anledning till någon åtgärd av riksdagen. Motionerna Ju341, Ju397 och Ju448 i nu behandlade delar avstyrks.

Video vid utredningar om kvinnovåld

I motion A211 (kd) vill motionärerna ha en utvidgad användning av video i samband med utredningar om kvinnovåld.

Vad avser metoder och arbetssätt i samband med utredning av brott mot i första hand kvinnor har utskottet inhämtat att Rikspolisstyrelsen, inom den arbetsgrupp som tillsattes år 1998 för att arbeta med frågor kring våld mot kvinnor, tagit fram en handledning för hur dessa frågor kan hanteras. Informationen har vidarebefordrats till respektive myndighet som själv har att närmare avgöra hur det praktiska arbetet skall gå till. De enskilda polismyndigheterna har tillgång till videoteknik. En metod- och utvecklingsgrupp har undersökt hur videoteknik kan användas i samband med förundersökning. Enligt gruppen används video i dag i större omfattning än tidigare.

Vad gäller den praktiska användningen av videoteknik har utskottet inhämtat att t.ex. citypolisen i Stockholm, inom ramen för sitt projekt Operation kvinnofrid, utarbetat en plan för hur den patrull som åker ut på ett larm om lägenhetsbråk skall agera. Enligt planen skall den dokumentation som sker med hjälp av video huvudsakligen göras i två steg. Utgångspunkten för användandet av video är alltid att kvinnan frivilligt går med på en dokumentation. Om hon gör det hålls i ett första steg ett förhör där kvinnan, framför kameran, i korta ordalag får berätta vad som hänt. Sedan följer ett andra steg där kamerans ljud stängs av och kvinnans skador dokumenteras. Fördelen med denna metod är att steg två kan användas vid en eventuell rättegång även om kvinnan i ett senare skede skulle ta tillbaka sina uppgifter och sitt samtycke till videodokumentationen vad avser förhöret med henne.

Vid den undersökning som den ovan nämnda metod- och utvecklingsgruppen gjorde framkom emellertid att många kvinnor inte lämnar samtycke till användandet av video vid förhör m.m.

Utskottet kan inte finna att det finns skäl till någon åtgärd av riksdagen med anledning av motion A211 i nu behandlad del, varför den avstyrks.

Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga

Genom lagen (1988:609) om målsägandebiträde infördes en rätt för målsägande att på statens bekostnad få ett särskilt biträde – ett målsägandebiträde – under förundersökning och rättegång rörande vissa brott. Rätten tillkommer inte bara målsägande som är parter i rättegången utan även sådana målsägande som endast skall höras i anledning av brottet.

Enligt lagen skall, när förundersökning har inletts, ett målsägandebiträde förordnas i mål om vissa brott. Det rör sig för det första om sexualbrott, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av biträde. Vidare rör det

sig om brott mot liv och hälsa och brott mot frihet och frid, under förutsättning att fängelse kan följa på brotten, och mål om rån eller grovt rån eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, allt under förutsättning att det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av ett sådant biträde. Slutligen kan, efter en lagändring den 1 juli 2001 (prop. 2000/01:79, bet. JuU20, rskr. 205, SFS 2001:230) målsägandebiträde förordnas i mål om annat brott, på vilket fängelse kan följa, t.ex. brott mot besöksförbud, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av ett sådant biträde (1 §). Målsägandebiträdet skall ta till vara målsägandens intressen i målet samt lämna stöd och hjälp till målsäganden. Målsägandebiträdet skall bistå målsäganden med att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren (3 §). Målsägandebiträde förordnas på begäran av målsäganden eller när det annars finns anledning till det. Till målsägandebiträde får förordnas advokat, biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan som är lämplig för uppdraget. I huvudsak gäller rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde för målsägandebiträde (4 §). Målsägandebiträdet har rätt till ersättning enligt samma principer som gäller för ett biträde enligt rättshjälpslagen (5 §).

I motion A211 (kd) yrkas att kvinnor som utsatts för misshandel eller våldtäkt skall få lagstadgad rätt till juridiskt biträde under förundersökning och rättegång.

Som nyss redovisats skall, när förundersökning har inletts, ett målsägandebiträde bl.a. förordnas i sexualbrottsmål om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av sådant biträde. Vidare skall det förordnas vid brott mot liv och hälsa och brott mot frihet och frid om fängelse kan följa på brottet eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, allt under förutsättning att det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av sådant biträde.

Av 13 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) följer bl.a. att i de fall där brottet är sådant att det kan komma i fråga att förordna målsägandebiträde eller att meddela besöksförbud skall målsäganden så snart som möjligt under rättas om de regler som gäller för förordnande därom. Där det inte är uppenbart att det inte behövs eller inte är förenat med betydande svårighet skall målsäganden dessutom ges information om reglerna för stödperson och om vilka myndigheter, organisationer och andra som kan lämna stöd och hjälp.

Enligt utskottets mening ger nuvarande reglering möjlighet för de kvinnor som så önskar att få juridiskt biträde i de situationer som motionärerna efterlyser varför motion A211 avstyrks i nu behandlad del.

I motionerna Ju341 (v) och Ju397 (m) begärs att rätten till målsägandebiträde även skall omfatta anhöriga.

För att målsägandebiträde skall kunna förordnas krävs först och främst att den som skall ha biträdet kan betraktas som målsägande. Av 20 kap. 8 §

fjärde stycket rättegångsbalken följer att målsägande är den mot vilken brott har blivit begånget eller som därav blivit förnärmad eller lidit skada. För att målsägandebiträde skall kunna förordnas krävs vidare, såvitt nu är i fråga, att det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av sådant biträde.

Utskottet avstyrkte liknande yrkanden om målsägandebiträde för efterlevande senast våren 2001 i samband med behandlingen av brottsofferpropositionen (bet. 2000/01:JuU20 s. 13). Utskottet anförde då att det höll med om att efterlevande kan ha behov av stöd i samband med rättegången och att det i den praktiska rättstillämpningen förekommer att efterlevande fått ett målsägandebiträde förordnat. Att införa en möjlighet att förordna målsägandebiträde för den som inte kan betraktas som målsägande framstod emellertid som principiellt tveksamt, en inställning som också regeringen intagit. Utskottet noterade att regeringen i den aktuella propositionen aviserade en översyn av målsägandebiträdesinstitutet och ansåg att denna borde avvaktas.

Utskottet ser inte anledning att nu inta någon annan inställning och avstyrker motionerna Ju341 och Ju397 i nu behandlade delar.

Unga brottsoffer

I flera motioner tas frågor om brott mot barn upp från olika utgångspunkter.

I motion Ju394 (kd) begärs insatser i fråga om utredningar av brott mot barn. Motionärerna anser bl.a. att handläggningstiden vid barnmisshandel inte skall få överstiga tre månader och att handläggare av ärenden om sexuella övergrepp på barn måste ha hög kompetens. Även i motion Ju341 (v) efterfrågas en speciell brottsutredningskompetens för poliser och åklagare när det gäller barn och unga och det understryks att unga brottsoffer bör uppmärksammas särskilt i brottsofferarbetet. I motion Ju219 (-) begärs en särskild utredning om konsekvenserna av ungdomsrån som tar sikte på bl.a. målsägandens situation.

Vad först gäller frågan om ungdomsrån har Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i sin rapport om ungdomsrån (Ungdomar som rånar ungdomar, BRÅ-rapport 2000:6) tagit upp olika frågor som rör ungdomsrån. I rapporten, som grundar sig dels på statistik över anmälda brott, dels på en enkätundersökning som gjordes hösten 1999 i skolor i Stockholm och Malmö, konstateras bl.a. att de polisanmälda ungdomsrånen ökat, att utlandsfödda gärningsmän var kraftigt överrepresenterade och att rånen ofta begicks dagtid och med vuxna i närheten. Enligt rapporten föreföll ett nytt tillvägagångssätt ha blivit populärt. Detta byggde på att rånoffret utan att något direkt eller öppet hot framställdes ändå kände sig så pressat av situationen att han "frivilligt" lämnade ifrån sig sina ägodelar. Inom ramen för det rättsliga förfarandet kommer sådana brott vanligtvis att rubriceras som stöld, eventuellt i kombination med olaga hot. Endast omkring hälften av ungdomsrånen anmäldes. Den vanligaste orsaken till att brottet inte anmäldes var bristande förtroende för polisen, att man ändå inte skulle få tillbaka det stulna, att rånarna ändå inte skulle få något straff

och att man var rädd för att rånarna skulle få veta om att anmälan gjorts. Omkring 10–20 % av de skolelever som blivit rånade blev fysiskt skadade i samband med rånet och några få procent sökte vård för sina skador. Cirka hälften uppgav att de kände sig förnedrade, kränkta eller var arga på sig själva. Omkring 80–90 % kände hat och hämndlystnad gentemot rånarna, känslor som ofta satt i länge. Andra vanliga konsekvenser var att offren ofta tänkte på rånet, var rädda att träffa på rånarna igen, undvek vissa platser och människor och, i vissa fall, fick t.ex. sömnproblem eller mardrömmar. I rapporten understryks att det är av största vikt att samhället utvecklar bärkraftiga strategier för att på ett effektivt sätt begränsa ungdomsbrottligheten. Detta gäller också ungdomsrånen, inte minst med tanke på den närliggande kopplingen mellan ungdomsrån och risken för ökad invandrarfientlighet.

Vad härefter gäller frågor om handläggningsrutiner m.m. när barn drabbas av brott, kan här nämnas att det sedan tidigare, i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, finns bestämmelser om att ärenden där *gärningsmannen* är under 18 år skall behandlas med förtur.

Bestämmelsen innebär ett särskilt skyndsamhetskrav i alla förundersökningar där den som är under 18 år är misstänkt för brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. Beslut i åtalsfrågan skall i dessa fall ske senast inom sex veckor från det att den unge delgavs brottsmisstanken.

Kommittén mot barnmisshandel lämnade i sitt delbetänkande Barnmisshandel – Polisens och åklagarnas handläggningstider och arbetsmetoder (SOU 2000:42) förslag bl.a. vad avser förhör med barn och handläggningstider. Kommittén lämnade också förslag om utbildning och handledning av poliser i barnmisshandelsärenden. Vidareutbildning och kontinuerlig fortbildning föreslogs också för åklagare.

När utskottet har behandlat liknande yrkanden tidigare (se t.ex. bet. 1999/2000:JuU23 s. 20 och 2000/01:JuU20 s. 24), senast var våren 2001, avstyrkte utskottet yrkandena med hänvisning till att det inte ville föregripa det pågående beredningsarbetet av de förslag som bl.a. Kommittén mot barnmisshandel lagt fram.

Sedan den nyss nämnda behandlingen har, i linje med de förslag som Kommittén mot barnmisshandel lämnade, nya bestämmelser införts i förundersökningskungörelsen (1947:948). Enligt de nya bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 januari 2002, skall förundersökningen bedrivas särskilt skyndsamt om *målsäganden* vid anmälan inte fyllt 18 år och brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. Dessutom gäller att förundersökningen normalt skall vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan inom tre månader från det att någon skäligen kan misstänkas för brottet (2 a §). Förhör med någon som är under 18 år och som är misstänkt för brott, målsägande eller vittne, skall planeras och verkställas så att det inte uppkommer fara för att den som förhörs tar skada. Särskild varsamhet bör iakttas om förhöret rör sexuallivet. Det bör noga tillses att uppseende inte väcks kring förhöret. Förhöret får inte göras mer ingående än omständigheterna kräver och det får inte äga rum fler

gångar än som är nödvändigt med hänsyn till utredningens art och barnets bästa (17 §). Förhör med samma person kategori bör hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften (18 §).

I budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1 utg.omr. 4 s. 68) redovisar regeringen att Rikspolisstyrelsen tagit fasta på kommitténs förslag och utvecklat sin verksamhet som rör barn, bl.a. genom ökade satsningar på utbildning i frågor om familjevåld. För att ge poliser en god allmän kompetens att utreda och handlägga ärenden där barn är inblandade har t.ex. undervisningen i familjevåld under grundutbildningen förlängts och utökats med undervisning om barnkonventionen. En tidigare vidareutbildning om sexuella övergrepp mot barn har ersatts med en gemensam vidareutbildning inom områdena barnmisshandel och sexuella övergrepp mot barn. Chefers behov av utbildning i familjevåld har också uppmärksammats och lett till att Rikspolisstyrelsen utvecklat en kurs i ämnet för chefer med funktionsansvar. Rikspolisstyrelsen genomförde år 2000 en inventering av polisens arbete med barn som direkt eller indirekt utsätts för brott. Tio polismyndigheter undersöktes för att få ökad kunskap om hur arbetet bedrivs i myndigheterna och utifrån den kunskapen kunna förbättra verksamheten.

Enligt uppgift kommer erfarenheterna och förslagen att redovisas i en rapport som blir en av utgångspunkterna för det fortsatta arbetet med att förbättra verksamheten.

I 2002 års regleringsbrev har regeringen gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att bl.a. redovisa det brottsbekämpande arbete som har bedrivits när det gäller våld mot kvinnor och mot barn, inklusive barn som polisen påträffar vilka inte själva utsätts för, men tvingas uppleva våld i sin familj. Redovisningen skall innehålla en sammanhållen nationell beskrivning och analys av hur verksamheten har utvecklats och dess resultat. Av redovisningen skall även framgå bl.a. antalet och andelen ärenden som avser våld mot kvinnor eller mot barn, vidtagna åtgärder för att beakta barnperspektivet i verksamheten, utifrån FN:s barnkonventions bestämmelser och intentioner, och vidtagna åtgärder för att vidareutveckla polisens bemötande och stöd till brottsoffer och vittnen.

Utöver nyss nämnda åtgärder inom polisväsendet har det under senare år vidtagits åtgärder även inom andra områden för att förbättra skyddet för och stödet till utsatta barn och ungdomar. Bland annat har behovet av myndighetssamarbete betonats när det gäller att motverka våld i hemmet mot kvinnor och barn. För att öka skyddet för barn inom förskola och skola har regler om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och barnomsorg införts. Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg, som trädde i kraft den 1 januari 2001, syftar till att öka skyddet för barn mot att personal som har dömts för vissa brott anställs i dessa verksamheter. Från den 1 januari 2000 finns det också möjlighet att förordna om särskild företrädare för barn som har eller misstänks ha blivit utsatt för brott av en vårdnadshavare (lagen [1999:997] om särskild företrädare för barn).

Våren 2001 antog riksdagen (prop. 2000/01:79, bet. JuU20, rskr. 205) ett förslag om ändring av 8 a § i socialtjänstlagen (1980:620) så att det framgår att kommunerna har ett ansvar för alla kommuninnevånare som utsatts för brott och som behöver stöd och hjälp. Utskottet uttalade i det sammanhanget (s. 14) att det inte fanns något behov av att omnämna barn och ungdomar som en grupp av brottsoffer vars behov särskilt skall beaktas och avstyrkte ett yrkande därom. Utskottet underströk emellertid vikten av fortsatt metodutveckling liksom att barns utsatta situation när det förekommer våld i familjen bör uppmärksammas särskilt.

Att barn som brottsoffer skall uppmärksammas ytterligare har regeringen gett uttryck för i flera olika sammanhang. I samband med den s.k. brottsofferpropositionen uppdrogs exempelvis åt Socialstyrelsen att bedriva ett utvecklingsarbete till stöd för socialtjänsten i dess arbete med brottsofferfrågor (Ju2001/4719/KRIM). Inom ramen för detta uppdrag avser Socialstyrelsen att särskilt fokusera på barn och ungdomar som utsatts för brott. Ett annat uppdrag som gavs i samband med nämnda proposition är ett uppdrag till Brottsförmyndigheten att förbereda, utforma och genomföra ett forskningsprogram för viktimologisk forskning (Ju2001/4718/KRIM). Som en viktig forskningsuppgift angavs i detta uppdrag bl.a. barn och ungdomar.

Här kan också hänvisas till den ovan redovisade översynen av bestämmelserna om sexualbrott som 1998 års sexualbrottskommitté har gjort. I kommitténs betänkande ägnas särskild uppmärksamhet åt brott som riktas mot barn. Nämnas bör också de förslag som Kommittén mot barnmisshandel har lämnat i sitt slutbetänkande Barnmisshandel – Att förebygga och åtgärda (SOU 2001:72).

Slutligen skall här nämnas att regeringen även i budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1 utg.omr. 4 s. 27) framhåller att barn och ungdomar utgör en grupp som är särskilt utsatta när de drabbas av brott och att arbetet med att intensifiera insatserna för dem också är ett prioriterat område. I budgetpropositionen anger regeringen också (s. 40) att den, mot bakgrund av den information och nya kunskap som kommer att finnas tillgänglig under år 2002 med anledning av det nyss nämnda slutbetänkandet från Kommittén mot barnmisshandel, kommer att överväga ytterligare åtgärder för att förebygga att barn utsätts för brott och stärka skyddet för de barn som ändå utsatts.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att unga brottsoffer skall ha särskild uppmärksamhet. Som redovisats ovan har det genomförts och planeras att genomföras en rad olika åtgärder för denna grupp såväl inom rättsväsendet som inom socialtjänsten i linje med vad motionärerna efterfrågar. Utskottet anser därför att något uttalande från riksdagens sida inte är påkallat. Motionerna Ju341 och Ju394 i nu behandlade delar samt motion Ju219 avstyrks.

I motionerna Ju393 (kd) och Ju237 (c) begärs att barn som upplever familjevåld skall betraktas som brottsoffer och i motion Ju337 (s) begärs att barn som tvingas bevittna våld i hemmet skall betraktas som målsägande.

Socialutskottet behandlade liknande yrkanden om att barn som tvingas bevittna familjevåld skall anses som brottsoffer i betänkande 2000/01:SoU7

(s. 32 f). Socialutskottet anförde att det delade motionärernas uppfattning att socialtjänsten och polisen bör upprätta gemensamma handlingsplaner för att upptäcka och stödja barn som bevittnar familjevåld. Något särskilt tillkännagivande om att barnen skall klassas som brottsoffer ansågs dock inte nödvändigt, varför motionsyrkandet avstyrktes.

Justitieutskottet som delar denna uppfattning avstyrker motionerna Ju237 och Ju393 i nu behandlade delar samt motion Ju337.

I motion Ju393 (kd) begärs att behovet av en särskild barndomstol skall utredas.

Utskottet kan inledningsvis instämma i vad motionären anför om betydelsen av att de domare som dömer i mål där barn är inblandade har nödvändig kunskap om hur barn reagerar m.m. Utskottet anser emellertid att de möjligheter som i dag finns i rättegångsbalken att förordna sakkunnig för att bistå rätten, ger möjlighet där så krävs att förse domare med nödvändig specialistkunskap om barns utveckling m.m.

Att låta en särskild domstol ta hand om alla de mål där det finns barn inblandade skulle dessutom innebära att det tillskapades ytterligare en specialdomstol. Vad gäller specialdomstolar har utskottet vid upprepade tillfällen (senast i bet. 2001/02:JuU1 s. 75 f) uttalat att sådana endast bör tillåtas om de kan anses besitta en särskild kompetens som leder till att målen behandlas skickligt, snabbt och ekonomiskt effektivt. Utskottet kan inte se några sådana fördelar med en barndomstol.

Sammantaget innebär det anförda att utskottet anser att något åtgärd från riksdagens sida inte är påkallad. Motion Ju393 avstyrks i nu behandlad del.

Utskottet vill dock, avslutningsvis, understryka betydelsen av att de särskilda satsningar som beskrivits ovan rörande rättsväsendets kunskaper om barn och deras särskilda behov även kommer domstolarnas personal till del.

Brottsskadeersättning

Den som skadats av ett brott kan kräva skadestånd av gärningsmannen. En talan om det kan handläggas tillsammans med själva åtalet. Vid sidan av möjligheten att kräva skadestånd från gärningsmannen finns möjligheter att av statsmedel få s.k. brottsskadeersättning. Förutsättningarna för det anges i brottsskadelagen (1978:413) och innebär sammanfattningsvis att ersättning kan betalas ut för personskada och kränkning som någon lidit till följd av brott. Frågor om brottsskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten. Om brottsskadeersättning betalas ut inträder staten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd.

I motion Ju215 (m) begärs att kriminella personer skall avstängas från rätten till brottsskadeersättning under viss tid och i motion Ju216 (m) begärs att personer som redan häftar i skuld till brottsofferfonden på grund av egen brottslighet skall undantas från utmätningsförbudet avseende brottsskadeersättning.

I motion Ju230 (c) begärs att Brottsoffermyndigheten skall få i uppdrag att driva in ideella skadestånd som följer av lagakraftvunna domar och i motion Ju394 (kd) begärs att det skall tillsättas en utredning med uppdrag att se över om staten bör förskottera skadestånd till brottsoffer.

I motion Ju347 (s) begärs att brottsskadelagen skall ändras så att brottsskadeersättning utbetalas även till polis m.fl. yrkesgrupper vilka, enligt motionären, inte omfattas av dagens bestämmelser.

Enligt 9 § andra stycket brottsskadelagen följer bl.a. att brottsskadeersättning kan sättas ned eller falla bort om det är skäligt med hänsyn till att den skadelidande genom sitt uppträdande i samband med brottet eller på annat liknande sätt uppsåtligen eller av oaktsamhet har ökat skaderisken.

I Brottsoffermyndighetens referatsamling 2000 (s. 22) anförs under rubriken Jämkning bl.a. följande. I jämningsfallen är omständigheterna i regel sådana att det inte kommer i fråga att lämna ersättning för kränkning. Det förekommer ändå fall där en domstol har ålagt en gärningsman att betala kränkingsersättning men där det skulle te sig närmast stötande att ge den skadelidande sådan ersättning av allmänna medel. Härvid avses främst fall där någon skadats i samband med kriminell verksamhet, exempelvis narkotikahantering.

Våren 2001 överlämnade regeringen till riksdagen propositionen Ersättning för ideell skada (2000/01:68, bet. LU19, rskr. 216). Propositionen, som bifölls av riksdagen, innehöll bl.a. förslag om ändringar i skadeståndslagen och brottsskadelagen. Bland annat föreslogs en ny paragraf i 2 kap. 3 § skadeståndslagen som ersatte den tidigare regleringen i 1 kap. 3 § rörande ersättning för kränkning genom brott. Enligt den nya paragrafen, som trädde i kraft den 1 januari 2002, skall den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ersätta den skada som kränkningen innebär. I specialmotiveringen till nämnda lagrum (prop. s. 66) anförde regeringen bl.a. följande rörande tillämpningen av lagrummet avseende personer som tillhör en särskilt utsatt yrkesgrupp. Personer i en del yrkesgrupper, t.ex. poliser och vissa anställda inom kriminalvården och psykiatrin, har anledning att räkna med att mötas med vissa mindre grova angrepp i arbetet och har också i praktiken en beredskap för detta. Det ligger i sakens natur att det då krävs något mer än normalt för att en allvarlig kränkning skall kunna konstateras. Detta synsätt bör dock inte dras så långt att den personliga kränkningen hamnar i bakgrunden. Även om det ingår i en persons normala arbetsuppgifter att hantera våldsamma och stökiga personer, bör ersättning ofta kunna ges när denne i tjänsten utsätts för en brottslig kränkning som är skymflig och direkt angriper den privata sfären. Ett exempel kan vara ett sådant renodlat kränkande angrepp som att bli spottad rakt i ansiktet.

Här kan också nämnas att Europeiska kommissionen den 28 september 2001 lade fram en grönbok, Ersättning till brottsoffer (KOM [2001] 536 slutlig). Syftet med grönboken anges vara att starta ett samråd med alla berörda parter om åtgärder som skulle kunna vidtas på gemenskapsnivå för att förbättra de statliga ersättningarna till brottsoffer i EU. Bland de frågor som

kommissionen vill att medlemsstaterna skall svara på är följande. Hur bör den subsidiära naturen hos en statlig ersättning, i förhållande till andra ersättningskällor som offret kan använda, definieras i en miniminorm? Vilka ersättningar från övriga källor bör dras av från statlig ersättning? Bör möjlighet till förskottsbetalning inbegripas i en miniminorm? Bör kriterier som är kopplade till offrets uppträdande i samband med brottet, offrets deltagande i brottslig verksamhet i allmänhet eller andra faktorer som är kopplade till det allmänna rättsmedvetandet eller statlig praxis inbegripas i en miniminorm?

Grönboken har sänts ut på remiss där Europeiska kommissionen önskar att alla berörda parter lämnar in motiverade svar på de frågeställningar som redovisas. Enligt vad som anges skall de berörda parterna självfallet inte känna sig bundna till dessa frågor, utan kan även lämna kommentarer om övriga aspekter när det gäller statlig ersättning till brottsoffer, oberoende av om dessa aspekter tas upp i grönboken eller inte.

Regeringen har inför avlämnandet av sitt remissvar till Europeiska kommissionen samrått med utskottets EU-grupp.

Enligt uppgift planerar Europeiska kommissionen att under hösten eller senare delen av 2002 att lägga fram ett förslag till direktiv avseende de frågeställningar som tas upp i grönboken. Denna plan kan dock komma att justeras eller ändras beroende på utfallet av remissomgången.

Utskottet ser ingen anledning att nu ta något initiativ med anledning av här behandlade yrkanden i motionerna. Utskottet avstyrker motionerna Ju215, Ju216, Ju230 och Ju347 samt motion Ju394 i nu behandlad del.

Information om permissioner

I motionerna 2000/01:Ju920 och 2000/01:Ju930 (båda m) yrkas att det skall införas en skyldighet att informera målsäganden och brottsoffer inför permissioner som gärningsmannen beviljas.

Av 35 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt följer att om en intagen avtjänar straff för ett brott som har riktat sig mot någons liv, hälsa, frihet eller frid, skall målsäganden tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad bl.a. om den intagne får permission, om den intagne uteblir från permission eller annan vistelse utanför anstalten, om den intagne rymmer eller när denne frigges. En begärd underrättelse behöver inte lämnas angående en planerad vistelse utanför anstalten när en underrättelse på grund av beslutad bevakning eller andra förhållanden framstår som uppenbart obehövlig. Detsamma gäller när en underrättelse kan befaras medföra fara för den intagnes liv eller hälsa. Underrättelse till målsägande angående frigivning skall lämnas i lämplig tid före frigivningen och i andra fall så tidigt som möjligt. Underrättelsen skall utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Enligt utskottets uppfattning får motionerna 2000/01:Ju920 och 2000/01:Ju930 i nu behandlade delar anses tillgodosedda genom den ovan redovisade lagstiftningen rörande permissioner, varför de avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmänt om brottsoffer (punkt 1)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju248 och 2001/02:Ju397 yrkande 1 samt avslår motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 12, 2001/02:Ju324 yrkande 4, 2001/02:Ju361, 2001/02:Ju390 yrkande 5, 2001/02:Ju448 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Ju450 yrkande 20 och 2001/02:A229 yrkande 31.

Ställningstagande

Vi vill understryka vikten av att arbetet med att ge brottsoffer stöd och skydd tar som utgångspunkt att rättsstaten fungerar. Målet för rättsväsendet är att minska brottsligheten och öka tryggheten för medborgarna. De brister som finns i dag är till största delen ett resultat av att rättsväsendet inte tilldelas tillräckligt med resurser. Handläggningstiderna inom polisen liksom den låga uppläringsprocenten är exempel på detta.

För att komma till rätta med problemen behövs emellertid inte bara ökade resurser. I varje avseende bör brottsoffrens situation särskilt beaktas. Vid utformningen av olika styrdokument på rättsväsendets område bör således brottsoffrens perspektiv alltid ägnas särskild uppmärksamhet. Vidare måste lagstiftningen i högre utsträckning utgå från brottsoffrens behov av skydd. Verkställigheten av fängelsestraff får inte ske på ett sätt som äventyrar brottsoffrens tilltro till samhället.

När det gäller arbetet med stöd till brottsoffer vill vi också understryka att brottsoffren knappast kan betraktas som en enhetlig grupp med helt igenom likartade intressen.

Det bör ankomma på regeringen att beakta det anförda i det fortsatta arbetet med att förbättra situationen för brottsoffren.

Vi ställer oss alltså bakom motion Ju397 i berörd del och motion Ju248. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

2. Allmänt om brottsoffer (punkt 1)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju237 yrkande 12, bifaller delvis motion 2001/02:Ju448 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2001/02:Ju248, 2001/02:Ju324 yrkande 4, 2001/02:Ju361, 2001/02:Ju390 yrkande 5, 2001/02:Ju397 yrkande 1, 2001/02:Ju450 yrkande 20 och 2001/02:A229 yrkande 31

Ställningstagande

Jag anser att de åtgärder som regeringen har vidtagit för att ge brottsoffer bättre stöd inte är tillräckliga. Enligt min mening krävs det än mer omfattande åtgärder och en strategi för stödet till brottsoffer som har en tydligare inriktning på samverkan mellan olika myndigheter. Samtliga berörda myndigheter bör därför ges i uppdrag att verka för ökad samverkan. Dessutom bör det införas en nollvision för våld mot kvinnor och barn.

Det anförda innebär att jag ställer mig bakom motionerna Ju237 och Ju448 i dessa delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

3. Allmänt om brottsoffer (punkt 1)

av Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Ju324 yrkande 4, 2001/02:Ju450 yrkande 20 och 2001/02:A229 yrkande 31 samt avslår motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 12, 2001/02:Ju248, 2001/02:Ju361, 2001/02:Ju390 yrkande 5, 2001/02:Ju397 yrkande 1 och 2001/02:Ju448 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Att utsättas för brott utgör en grov och allvarlig kränkning av den personliga integriteten. Det är därför mycket viktigt att samhället i sitt bemötande av brottsoffer ger dem sitt reservationslösa stöd. Jag anser därför att två grundläggande principer måste gälla i mötet mellan den som utsatts för brott och myndigheter av skilda slag. För det första skall brottsoffrets rättigheter ges samma prioritet som den misstänktes. För det andra får myndigheter aldrig agera så att brottsoffrets problem på något sätt ökar. Regeringen bör vidta

nödvändiga åtgärder för att dessa principer skall iakttas av berörda myndigheter.

Jag ställer mig alltså bakom motionerna Ju324, Ju450 och A229 i dessa delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

4. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor (punkt 2)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Ju920 yrkande 10 och avslår motionerna 2000/01:Ju910 yrkandena 1 och 2, 2000/01:A811 yrkande 10, 2001/02:Ju323 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Ju394 yrkande 3, 2001/02:Ju439 och 2001/02:A211 yrkande 26.

Ställningstagande

Enligt vår mening behöver straffen för brott mot kvinnor ses över. Skärpta straff bör kunna bidra till ökad trygghet för de kvinnor som lever under ständiga hot. Minimistraffet för grov kvinnofridskränkning måste bl.a. höjas. Straffskalan för detta brott är i dag lägst sex månader och högst sex år. Vi anser att straffskalan måste höjas till lägst ett år och högst tio år. Regeringen bör ges i uppdrag att för riksdagen lägga fram förslag i enlighet med vad vi här anför.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion 2000/01:Ju920 i denna del. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

5. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor (punkt 2)

av Alice Åström (v), Yvonne Oscarsson (v) och Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Ju910 yrkandena 1 och 2 och 2001/02:Ju323 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2000/01:Ju920 yrkande 10, 2000/01:A811 yrkande 10, 2001/02:Ju394 yrkande 3, 2001/02:Ju439 och 2001/02:A211 yrkande 26.

Ställningstagande

Valet av kunskapsperspektiv är avgörande för att förstå och kunna motverka våld mot kvinnor. En utgångspunkt finns i det arbete som föregick kvinnofridsreformen år 1998. Där integrerades ett strukturellt feministiskt perspektiv i analysen av vilka åtgärder som borde vidtas. Vi anser att alla myndigheter och organisationer bör införliva ett sådant perspektiv i sin verksamhet.

Vi anser vidare att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att inventera det arbete som inleddes i samband med kvinnofridsreformen för att se vilka myndigheter och organisationer som, i enlighet med intentionerna, utgått från ett feministiskt perspektiv. För att få en heltäckande bild av mäns våld mot kvinnor och dess konsekvenser bör utredningen också ges i uppdrag att undersöka vad mäns våld mot kvinnor kostar samhället.

Genom bl.a. kvinnofridsreformen har inom Sverige vunnits en rad erfarenheter rörande arbetet med utsatta kvinnor och barn. Även internationellt finns värdefulla kunskaper i samma ämne. För att synliggöra och skapa en medvetenhet för dessa problem samt för att sprida kunskaper anser vi att regeringen bör anordna en internationell konferens som ur ett övergripande samhällsperspektiv belyser situationen för utsatta kvinnor och barn.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna 2000/01:Ju910 och Ju323 i dessa delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

6. Allmänt om insatser för utsatta kvinnor (punkt 2)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:A811 yrkande 10, 2001/02:Ju394 yrkande 3 och 2001/02:A211 yrkande 26 samt avslår motionerna 2000/01:Ju910 yrkandena 1 och 2, 2000/01:Ju920 yrkande 10, 2001/02:Ju323 yrkandena 1 och 2 och 2001/02:Ju439.

Ställningstagande

Vi finner det naturligtvis glädjande att lagstiftaren under senare år i flera avseenden uppmärksammat våldsutsatta kvinnors situation. Lagstiftningen om fridsbrott är kanske det bästa exemplet härpå. Det finns emellertid tydliga tecken på att lagstiftningen inte fungerar som det var tänkt. Vi anser därför att kvinnofridslagen måste utvärderas. Detta bör ges regeringen till känna.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna 2000/01:A811, Ju394 och A211 i berörda delar. Övriga motioner i här behandlade delar bör däremot inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

7. Trygghetspaket för hotade kvinnor, m.m. (punkt 3)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju913 yrkande 4, 2000/01:Ju920 yrkande 5, 2000/01:So545 yrkande 13, 2000/01:A812 yrkande 22, 2001/02:Ju394 yrkande 1 och 2001/02:Ju450 yrkandena 29 och 34 samt avslår motionerna 2000/01:Ju920 yrkandena 3 och 4 samt 2000/01:So545 yrkande 12.

Ställningstagande

Det är av största vikt att hotade kvinnor har tillgång till trygghetspaket och larm. Även hotade vittnen bör ha rätt till sådan utrustning. Enligt vår uppfattning måste utrustning av detta slag finnas tillgänglig för alla som har behov av den. I dag förekommer det att hotade personer får stå i kö för att få skyddsutrustning, vilket vi finner oacceptabelt. Även annat skydd såsom hundar och livvakt bör finnas tillgängligt för den som har behov av det. Det får ankomma på regeringen att undersöka de faktiska behoven och återkomma till riksdagen med förslag på tilläggsbudget om det behövs. Detta bör ges regeringen till känna.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna 2000/01:Ju913, 2000/01:Ju920, 2000/01:So545, 2000/01:A812, Ju394 och Ju450 i dessa delar. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

8. Besöksförbud (punkt 4)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Ragnwi Marcelind (kd), Anita Sidén (m), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju721, 2000/01:Ju912 yrkande 1, 2000/01:Ju920 yrkande 1, 2000/01:Ju921 yrkande 3, 2000/01:Ju925, 2000/01:Ju928 yrkandena 7–10, 2000/01:Ju932 yrkande 3, 2000/01:Ju933 yrkandena 22 och 23, 2000/01:So545 yrkande 14, 2000/01:A808 yrkande 42, 2000/01:A812 yrkandena 20 och 21, 2001/02:Ju234, 2001/02:Ju237 yrkandena 13 och 14, 2001/02:Ju324 yrkande 6,

2001/02:Ju333, 2001/02:Ju394 yrkande 2, 2001/02:Ju396 yrkandena 1 och 9, 2001/02:Ju436, 2001/02:Ju450 yrkandena 21 och 22, 2001/02:A211 yrkande 33, 2001/02:A228 yrkande 13 samt 2001/02:A229 yrkandena 32–34.

Ställningstagande

Vi vill uttrycka vår förvåning över att det sedan länge aviserade förslaget om förbättringar i lagen om besöksförbud ännu inte lagts fram för riksdagen. Under tiden misshandlas och lider kvinnor som hade kunnat skyddas med en bättre lagstiftning. Denna skulle t.ex. kunna innehålla strängare straff vid överträdelse av besöksförbud, inskränkningar i mannens rörelsefrihet och kontroll med elektronisk övervakning samt förbud såväl att vistas inom ett visst geografiskt område som att besöka eller vistas i det gemensamma hemmet. Vi anser att riksdagen nu bör uttala att riksdagen förväntar sig ett lagförslag med den angivna inriktningen i sådan tid att de nya reglerna kan träda i kraft senast vid kommande årsskifte.

9. Besöksförbud (punkt 4)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:A808 yrkande 42 och 2001/02:A211 yrkande 33 samt avslår motionerna 2000/01:Ju721, 2000/01:Ju912 yrkande 1, 2000/01:Ju920 yrkande 1, 2000/01:Ju921 yrkande 3, 2000/01:Ju925, 2000/01:Ju928 yrkandena 7–10, 2000/01:Ju932 yrkande 3, 2000/01:Ju933 yrkandena 22 och 23, 2000/01:So545 yrkande 14, 2000/01:A812 yrkandena 20 och 21, 2001/02:Ju234, 2001/02:Ju237 yrkandena 13 och 14, 2001/02:Ju324 yrkande 6, 2001/02:Ju333, 2001/02:Ju394 yrkande 2, 2001/02:Ju396 yrkandena 1 och 9, 2001/02:Ju436, 2001/02:Ju450 yrkandena 21 och 22, 2001/02:A228 yrkande 13 samt 2001/02:A229 yrkandena 32–34.

Ställningstagande

Kvinnor som bor på kvinnojourer har många gånger problem när de skall hämta sina och barnens personliga tillhörigheter i en bostad som fortfarande bebos av den man som misshandlat kvinnan och/eller barnen. Jag menar att kvinnan skall ha rätt att få skydd av polis i en sådan situation. Regeringen bör därför ges i uppdrag att snarast vidta de åtgärder som kan behövas för att ge kvinnor erforderligt polisstöd.

Jag ställer mig alltså bakom motionerna 2000/01:A808 och A211 i berörda delar. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

10. Myndighetsinsatser för brottsoffer (punkt 5)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Anita Sidén (m) och Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Ju920 yrkande 9, 2001/02:Ju226 yrkande 2 och 2001/02:Ju256 samt avslår motion 2001/02:Ju324 yrkande 7.

Ställningstagande

Behovet av utbildning och handledning är stort när det gäller kvinnofridsbrott och de orsaker som ligger till grund för våldet. I olika delar av landet pågår samverkan mellan olika myndigheter på lokal och regional nivå där berörda myndigheter och organisationer träffas för att ta fram handlingsplaner och åtgärdspaket.

För att dessa handlingsplaner och åtgärdspaket skall få avsedd effekt krävs dock att informationen verkligen når de personer som kommer i kontakt med dem som drabbas av våldet. För att så verkligen skall ske måste berörda myndigheter såsom polis, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten och olika frivilligorganisationer utarbeta rutiner för att på bästa sätt bemöta de kvinnor som har blivit misshandlade.

Regeringen bör därför vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sådana rutiner utarbetas och se till att dessa även samordnas myndigheterna emellan.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju920 och Ju226 i nu berörda delar samt Ju256. Motion Ju324 i här berörd del bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

11. Bemötande av brottsoffer (punkt 6)

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Ragnwi Marcelind (kd) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju397 yrkande 2 samt avslår motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 3 och 2001/02:Ju448 yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att på alla sätt öka brottsoffrens känsla av trygghet. Samtidigt är det också angeläget att se till att de känner sig delaktiga i den

rättsprocess där de själva är målsägande. I dag är det mycket vanligt att åklagare varken träffar eller talar med målsäganden innan huvudförhandlingen äger rum. Enligt vår mening borde åklagaren åläggas en skyldighet att ta initiativ till ett informationsamtal med målsäganden. I detta samtal skulle åklagaren bl.a. kunna förklara rättsprocessen och de olika aktörernas roller.

Regeringen bör därför ges i uppdrag att snarast vidta åtgärder i enlighet med vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju397 i denna del. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot inte, på de skäl majoriteten anför, föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

12. Bemötande av brottsoffer (punkt 6)

av Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju341 yrkande 3 samt avslår motionerna 2001/02:Ju397 yrkande 2 och 2001/02:Ju448 yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

För en person som utsatts för brott är det mycket betydelsefullt att bli bemött på ett respektfullt och korrekt sätt för att han eller hon skall kunna bearbeta och komma över det inträffade. Både kunskap om hur brottsoffer skall bemötas och ett synsätt som präglas därav bör därför vara något som genomsyrar hela rättskedjan. Förhör och brottsutredningar är väldigt ofta smärtsamma upplevelser där traumatiska saker spelas upp gång på gång. Det är därför mycket viktigt att den som drabbats av brott får information om vika möjligheter det finns att få juridisk, ekonomisk eller annan hjälp vid rätt tillfälle och på ett lämpligt sätt. Flera undersökningar ger vid handen att information bidrar till ett brottsoffers känsla av trygghet och att han eller hon känner sig delaktig i processen. Därför är det viktigt att målsäganden fortlöpande ges information om vad som händer med en anmälan; om den leder till åtal eller om ärendet avskrivs. Om anmälan inte leder till åtal är det viktigt att motiven förklaras. Regeringen bör därför ges i uppdrag att vidta de åtgärder som är nödvändiga med anledning av vad vi här anfört.

Vi ställer oss alltså bakom motion Ju341 i denna del. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

13. Video vid utredningar om kvinnovåld (punkt 7)

av Ingemar Vänerlöv (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:A211 yrkande 27.

Ställningstagande

Välutbildade poliser med kunskaper om orsakerna till våldsbrott och om hur våldet påverkar offret kan positivt bidra till en misshandlad kvinnas fortsatta handlande. Enligt vår mening kan både polis och åklagare göra mycket mer i sitt arbete med att bekämpa våld mot kvinnor. Av en inventering som Rikspolisstyrelsen gjort i hälften av landets polisdistrikt framgår bl.a. att alltför stort ansvar läggs på den enskilde polismannen och att videodokumentation endast används i vissa distrikt. Vi anser att video, under förutsättning att kvinnan ger sitt samtycke, är en bra teknik för att säkra bevis. Vikten av att dokumentera misshandelsskador kan inte nog understrykas. Vi anser därför att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att vidta de åtgärder som krävs för att alla polisdistrikt skall använda videoteknik för att dokumentera kvinnomisshandel.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion A211 i denna del.

14. Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga (punkt 8)

av Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 4 och 2001/02:Ju397 yrkande 4 samt avslår motion 2001/02:A211 yrkande 31.

Ställningstagande

I dag finns det ingen allmänt accepterad definition av vem eller vilka som är att betrakta som brottsoffer. I den klassiska definitionen av brottsoffer handlar det om personer som har blivit utsatta för traditionell brottslighet, dvs. de är offer för vålds- och tillgreppsbrott. Enligt FN:s deklaration om brottsoffrens rättigheter från år 1985 definieras brottsoffer (victims) som en person som har lidit fysisk eller psykisk skada, ekonomisk förlust eller påtaglig försämring av sina grundläggande rättigheter genom handling eller underlåtenhet som strider mot landets straffrättsliga lagstiftning.

Enligt vår mening bör, till skillnad från i dag, även anhöriga till personer som utsätts för brott kunna definieras som brottsoffer. Det vi särskilt tänker på är barn till en misshandlad kvinna. Även barn till utvisade och barn som

har en förälder som döms till vård eller fängelse bör kunna omfattas av definitionen. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag i enlighet med vad vi nu anför.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna Ju341 och Ju397 i berörda delar. Motion A211 i berörd del bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

15. Rättsligt biträde för målsäganden och anhöriga (punkt 8)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:A211 yrkande 31 samt avslår motionerna 2001/02:Ju341 yrkande 4 och 2001/02:Ju397 yrkande 4.

Ställningstagande

En kvinna som utsatts för misshandel eller våldtäkt upplever ofta en mycket svår psykisk press under utredning och en eventuell rättegång. Detta resulterar ofta i att hon inte orkar fullfölja denna utan i stället tar tillbaka sin anmälan. Kvinnor behöver därför allt stöd de kan få i en sådan utsatt situation. Vi anser därför att kvinnor som misshandlats eller våldtagits skall ha tillgång till juridiskt biträde under hela förundersökningen och rättegången. De skall också erbjudas professionell psykolog- eller kuratorshjälp för att bearbeta sina ofta traumatiska upplevelser. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag i enlighet med vad vi nu anför.

Vi ställer oss alltså bakom motion A211 i denna del. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

16. Brottsutredningar där barn berörs (punkt 9)

av Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Yvonne Oscarsson (v) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju341 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:Ju394 yrkandena 6 och 7 samt avslår motion 2001/02:Ju219.

Ställningstagande

En majoritet av de brott som begås drabbar enskilda i deras närmiljö. Sådan brottslighet påverkar i hög grad den enskildes upplevelse av trygghet och livskvalitet. Ungdomar begår ofta brott i det område där de bor och inte sällan drabbar det jämnåriga. Att våga gå till polisen och anmäla en bekant i ungdomsgänget kräver mycket styrka och mod. Att drabbas av sådan brottslighet som ung påverkar därför i hög grad upplevelsen av trygghet i vardagen.

För de ungdomar som blir utsatta för ett brott är det av den orsaken viktigt att de bemöts med respekt av polis och/eller åklagare. Polis som arbetar med barn och unga bör ha särskild kompetens. För både barn och ungdomar är det också viktigt att brottet snabbt utreds och att lagföring sker snabbt. Tremånadersgränsen bör inte överskridas. Det är dessutom betydelsefullt att stöd erbjuds i form av samtal och information så att den enskilde kan känna tillit till rättsprocessen.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag i enlighet med vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju341 och Ju397 i nu behandlade delar. Motion Ju219 bör däremot, på de av majoriteten anförda skälen, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

17. Barn som målsägande vid familjevåld (punkt 10)

av Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Ju237 yrkande 15, 2001/02:Ju337 och 2001/02:Ju393 yrkande 3.

Ställningstagande

Ett barn som blir vittne till hur den ena föräldern misshandlar den andra föräldern är enligt den nuvarande definitionen inte att anses som brottsoffer. Vi anser emellertid att denna definition är alltför snäv. Barnet är i och för sig inte direkt drabbat av brott och sålunda inte målsägande. Att den ena föräldern misshandlar den andre föräldern kan emellertid för ett barn många gånger vara en lika traumatisk händelse som att själv utsättas för våldet. Dessa barn är ofta i lika stort behov av stöd och hjälp av olika slag som den som faktiskt drabbats av våldet. Vi anser därför att även dessa barn bör betraktas som brottsoffer och därmed ha rätt till samma stöd som andra brottsoffer.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag i enlighet med vad vi nu anfört.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju237 och Ju393 i berörda delar samt Ju337.

18. Brottskadeersättning (punkt 12)

av Ingemar Vänerlöv (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju394 yrkande 8 samt avslår motionerna 2001/02:Ju215, 2001/02:Ju216, 2001/02:Ju230 och 2001/02:Ju347.

Ställningstagande

Målet för politiken på brottsofferområdet måste vara att människor som drabbats av brott skall erhålla all den hjälp och det stöd de behöver för att kunna återgå till ett normalt liv. En viktig aspekt är därvid den ekonomiska. Det är principiellt viktigt att förövaren gottgör brottsoffret ekonomiskt för det lidande och den förlust som åsamkats. Vi anser därför att regeringen bör ges i uppdrag att tillsätta en utredning med uppdrag att se över möjligheten att staten, vid skadestånd på grund av brott, förskotterar skadestånd till brottsoffret.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion Ju394 i berörd del. Övriga motioner i här aktuella delar bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

19. Brottskadeersättning (punkt 12)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Ju230 samt avslår motionerna 2001/02:Ju215, 2001/02:Ju216, 2001/02:Ju347 och 2001/02:Ju394 yrkande 8.

Ställningstagande

I de fall där en gärningsman inte har förmåga att betala ett eventuellt skadestånd för personskada och kränkning till följd av brott kan ett brottsoffer få kompensation av statliga medel genom s.k. brottsskadeersättning. Anledningen till denna möjlighet är att gärningsmannens dåliga ekonomi inte skall drabba den som drabbats av brottet i sig. När brottsoffermyndigheten betalar ut brottsskadeersättning träder myndigheten i den drabbades ställe vad avser kravet på gärningsmannen.

Om gärningsmannen bedöms ha betalningsförmåga åligger det emellertid den skadelidande att själv driva in skadeståndet. Jag anser att en lämpligare lösning vore att brottsoffermyndigheten fick i uppdrag att ta sig an uppgiften

att driva in alla sådana skadestånd så snart en lagakraftvunnen dom förelåg. Ett sådant system med myndighetsansvar också för utkrävande av skadestånd skulle bidra till att skydda brottsoffret och bättre uttrycka grundläggande rättsprinciper i svensk lagstiftning.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att utreda frågan.

Det anförda innebär alltså att jag ställer mig bakom motion Ju230. Övriga motioner i här behandlade delar bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

20. Information om permissioner (punkt 13)

av Fredrik Reinfeldt (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Ju920 yrkande 2 och 2000/01:Ju930 yrkande 1.

Ställningstagande

Samhällets resurser räcker inte till för att skydda alla kvinnor m.fl. som lever under hot av olika slag från anhöriga eller andra. Det är heller inte ovanligt att personer som avtjänar fängelsestraff för övergrepp på t.ex. maka eller sambo i samband med permission gör sig skyldiga till nya brott mot samma målsägande. För att ge dessa brottsoffer en rimlig chans att själva vidta de åtgärder som de finner nödvändiga och lämpliga för att skydda sig mot nya övergrepp anser vi att det skall införas en undantagslös skyldighet att informera dem om den dömdes permissioner.

Regeringen bör vidta de åtgärder som föranleds av vad vi nu anför.

Vi ställer oss alltså bakom motionerna 2000/01:Ju920 och 2000/01:Ju930 i här behandlade delar.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Europeiskt samarbete för bättre brottsoffskydd

av Ingemar Vänerlöv (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Under senare år har brottsoffrens situation uppmärksammats i ökad grad i många länder. Men nationella insatser räcker inte alltid. För att vi med kraft skall kunna förbättra stödet till brottsoffren måste de nationella insatserna kompletteras med internationellt samarbete.

Brottsoffrens rättigheter anses i dag vara något som varje land har att göra gällande långt utanför de egna gränserna. Normen för vilka rättigheter brottsoffren skall ha uttrycks klart och entydigt i FN-resolutionen från 1985 om grundläggande rättsprinciper för brottsoffer. I denna anges bl.a. att ett brottsoffer skall ha rätt till ersättning från gärningsmannen, rätt till ersättning från staten, rätt till medicinsk, social och psykologisk hjälp samt rätt att få tillgång till den egna processen.

Vi anser att Sverige liksom övriga medlemsstater inom EU gemensamt måste verka för att dessa viktiga principer får ett verkligt genomslag. De måste bli verklighet för många, många fler inom och utom EU än vad som är fallet i dag. EU antog i mars 2001 ett rambeslut om brottsoffer som delvis stärker brottsoffrens ställning. Brottsoffren skall nu garanteras vissa rättigheter, även när brottet begåtts utanför det egna landet men inom unionen. Europeiska kommissionen presenterade dessutom i september 2001 en grönbok, Ersättning till brottsoffer, vilket är ett positivt steg i rätt riktning. Vi vill understryka betydelsen av att arbetet med att utveckla det europeiska samarbetet för bättre brottsoffskydd måste fortsätta.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:Ju721 av Anders Sjölund och Jeppe Johnsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändringar i lagstiftningen för skydd av utsatta kvinnor.

2000/01:Ju910 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att göra en nationell kostnadsberäkning på mäns våld mot kvinnor och barn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genom en internationell konferens belysa situationen för kvinnor och barn som utsatts för mäns våld.

2000/01:Ju912 av Sofia Jonsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstiftad rättighet att förbjuda den åtalade mannen tillträde till hemmet.

2000/01:Ju913 av Alf Svensson m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utsatta och hotade kvinnor skall få hjälpmedel och all nödvändig utrustning för att kunna skydda sig mot förövaren.

2000/01:Ju920 av Beatrice Ask m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om besöksförbudslagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anmälningsplikt vid permissioner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om örönmärkta pengar för elektronisk fotboja och larm.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Rikspolisstyrelsen skall bära kostnaden för larmpaketet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en misshandlad kvinna skall få tillgång till ett larmpaket dygnet runt.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan mellan olika myndigheter.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpning av straffsätser.

2000/01:Ju921 av Lennart Daléus m.fl. (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förhindra brott mot kvinnor.

2000/01:Ju925 av Birgitta Ahlqvist m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemfrid för kvinnor och barn.

2000/01:Ju928 av Gun Hellsvik m.fl. (m):

7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om straffmaximum vid brott mot besöksförbud.

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om straff även vid ringa brott mot besöksförbud.

9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om elektronisk övervakning av besöksförbud.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att besöksförbud i de flesta fall skall följas av fängelse.

2000/01:Ju930 av Gun Hellsvik m.fl. (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om brottsoffers rätt till information vid gärningsmäns permissioner.

2000/01:Ju932 av Viviann Gerdin och Lena Ek (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rörelsefriheten för gärningsmannen skall begränsas vid upprepade hot och förföljelse.

2000/01:Ju933 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett utvidgat besöksförbud.

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om överträdelser av besöksförbud.

2000/01:So545 av Lena Ek m.fl. (c):

12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag i syfte att stärka sekretessen vid personuppgifter i syfte att skydda brottsoffer.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fler trygghetspaket.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om besöksförbud.

2000/01:A808 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

42. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring om vad i motionen anförs om polismedverkan.

2000/01:A811 av Maria Larsson m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnofrid och uppföljning av den nya fridskränkingslagen.

2000/01:A812 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det område som en åklagare har möjlighet att låta omfattas av besöksförbudet bör vidgas.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att män som inte accepterar utdömt besöksförbud skall kunna förses med elektronisk fotboja.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnor som så önskar skall ha rätt till vapenlicens för tårgas-sprej.

Motioner från allmänna motionstiden 2001

2001/02:Ju215 av Jan-Evert Rådström och Lars Björkman (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändringar i brottsskadelagen.

2001/02:Ju216 av Lars Björkman och Jan-Evert Rådström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändringar i brottsskadelagen.

2001/02:Ju219 av Sten Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på en utredning av konsekvenser av ungdomsrån.

2001/02:Ju226 av Sofia Jonsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan mellan kvinnojourer, polis, åklagarväsendet och vårdinstitutioner.

2001/02:Ju230 av Lena Ek och Eskil Erlandsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om myndighets ansvar för utkrävande av ideellt skadestånd.

2001/02:Ju234 av Inger René och Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att begränsa brottslingens frihet – inte brottsoffrets.

2001/02:Ju237 av Agne Hansson m.fl. (c):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nollvision för våld mot kvinnor och barn.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstadgad rättighet att förbjuda den åtalade mannen tillträde till hemmet i de fall där det framgår att våld förekommit.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvidga åklagarnas möjlighet att fatta interimistiskt beslut om besöksförbud för våldsmän.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn som upplever familjevåld skall betraktas som brottsoffer.

2001/02:Ju248 av Stefan Hagfeldt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en stärkt ställning för brottsoffer.

2001/02:Ju256 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell handlingsplan mot kvinnovåld.

2001/02:Ju323 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att fortsatt arbete hos myndigheter, organisationer och samverkansgrupper införlivar ett feministiskt perspektiv i sin verksamhet enligt vad som i motionen anförs.

2. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att inventera det arbete som bedrivits inom ramen för kvinnofridsreformen enligt vad i motionen anförs.

2001/02:Ju324 av Margareta Viklund och Ulla-Britt Hagström (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att brottsoffer måste ges minst samma prioriteringsgrad som gärningsmän vid samhällets behandling av våldsbrott.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att påföljden för överträdelse av besöksförbud skall ses över.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kriscentrum för brottsoffer inrättas i kommunerna där de drabbade erbjuds omedelbar hjälp av jurister, psykologer, läkare med flera.

2001/02:Ju333 av Hillevi Larsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk fotboja.

2001/02:Ju337 av Elisebeht Markström och Carina Ohlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att begära skadestånd för barn som bevittnat våld.

2001/02:Ju341 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att unga brottsoffer särskilt skall uppmärksammas i arbetet med brottsoffer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att speciell utredningskompetens när det gäller barn och unga skall finnas i enlighet med vad i motionen anförs.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att brottsoffrets roll i brottsutredningen skall förstärkas i enlighet med vad i motionen anförs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att stöd till brottsoffer även skall omfatta anhöriga i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:Ju347 av Hillevi Larsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regelsystemen bör förändras så att alla, oavsett vilken yrkesgrupp de tillhör, blir berättigade till skadestånd om de blir utsatta för våld i tjänsten.

2001/02:Ju361 av Annelie Enochson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en tjänst som brottsofferombudsman.

2001/02:Ju390 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetet med att utveckla det europeiska samarbetet för bättre brottsofferskydd måste fortsätta.

2001/02:Ju393 av Annelie Enochson (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att behovet av en särskild barndomstol utreds.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn får brottsofferstatus.

2001/02:Ju394 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skyndsamma åtgärder beträffande hjälpmedel för kvinnor som lever med överfallshot.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vistelseförbud för den förövande mannen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av utvärdering av kvinnofridslagen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att handläggningstid vid barnmisshandel inte får överskrida tre månader.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utredningar om sexuella övergrepp på barn skall ha högsta prioritet och att handläggare av dessa ärenden måste ha hög kompetens.

8. Riksdagen begär av regeringen att en utredning tillsätts för att se över möjligheten att staten förskotterar skadestånd till brottsoffret.

2001/02:Ju396 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att brottslingens frihet skall inskränkas, inte den misshandlade kvinnans.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skärpa straffen vid överträdelse av besöksförbud.

2001/02:Ju397 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en ny strategi för hur stödet till brottsoffer skall utformas.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948) om att brottsoffrens delaktighet i rättsprocessen bör öka i enlighet med vad som anförs i motionen.

4. Riksdagen beslutar om införande av en ny bestämmelse 1 a § av följande lydelse i lagen (1988:609) om målsägandebiträde: Har efterlevande make, sambo, bröstarvinge, fader, moder eller syskon till någon som dödats genom brott med hänsyn till sina personliga förhållanden eller andra omständigheter behov av ett målsägandebiträde skall ett sådant biträde förordnas när förundersökningen har inletts. För ett förordnande enligt denna paragraf gäller i övrigt samma bestämmelser som för ett målsägandebiträde åt en målsägande.

2001/02:Ju436 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stopp för våld mot kvinnor.

2001/02:Ju439 av Marianne Andersson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våld mot kvinnor och barn aldrig får ursäktas med tradition och religion.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åldersgränsen för giftermål skall vara 18 år för alla invånare i Sverige.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla människors likhet inför lagen skall gälla alla oavsett ursprungsland, kultur eller religion.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla myndigheter och skolor och allt integrationsarbete måste vara mycket tydligare och ställa hårdare krav på att motverka alla former av hinder för kvinnors och flickors självständighet och rätt att delta i samhällslivet.

2001/02:Ju448 av Viviann Gerdin (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att prioritera arbetet med att förebygga våldet mot kvinnor.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer resurser måste tilldelas myndigheterna för att möta kvinnors behov av hjälp.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnor som utsatts för våldtäkt skall ges ett bättre bemötande.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av alla anmälda våldtäkter som ej lett till åtal.

2001/02:Ju450 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (fp):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka brottsoffrens ställning.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett utvidgat besöksförbud.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om överträdelse av besöksförbud.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om integritet och tvångsmetoder.

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att skydda hotade kvinnor.

2001/02:A211 av Maria Larsson m.fl. (kd):

26. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av fridskränkingslagen, i enlighet med vad som anförs i motionen.

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att videofilmning bör användas i alla polisdistrikt för dokumentering av misshandel.

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnor som utsatts för misshandel eller våldtäkt skall erbjudas juridiskt biträde och psykolog- eller kuratorhjälp.

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnor som utsatts för upprepat våld av make/sambo skall ha

rätt till polisskydd för att kunna hämta sina personliga tillhörigheter i bostaden.

2001/02:A228 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

13. Riksdagen beslutar införa möjlighet att använda elektronisk fotboja vid besöksförbud.

2001/02:A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stärka brottsoffrens situation.

32. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ändring i 2 § lagen om besöksförbud på så sätt att "närheten av" ersätts med "del av kommun som innefattar."

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åtgärder för att beivra överträdelser av besöksförbudet.

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om elektronisk fotboja.